

NÕUKOGUDE KÕRGEM KOOI

NR 1

JAANUAR

1941

SISU

J. BARBARUS: PÜRGIMUS	1
N. ANDRESEN: NÕUKOGUDE HARITLANE	3
H. KRUIUS: KASVAGEM KIIRESTI SIIRAIKS NÕUKOGUDE HARITLASIKS	5
A. KALVI: KAKS LUULETUST	12
P. LAFARQUE: PAAVST PIUS IX PARADIISIS	14
J. NUUT: TEHNIKAÜLIKOO SOTSIALISTLIKUS EESTIS	23
A.-T. KLIIMAN: ENSV ESIMENE VALIMISKAMPAANIA STA- LINLIKU KONSTITUTSIOONI VAIMUS	27
A. KALMET: KUJUTAV KUNST KAPITALISTLIKUS JA SOT- SIALISTLIKUS ÜHISKONNAS	38
A. KAAL: KAKS LUULETUST	45
A. SIPSAKAS: EESTI ÜLIÕPILASKONNALE	47
A.-T. KLIIMAN: NSVL ÜLEMNÕUKOGU	50
L. VÕRK: AKUSTIKA MUUSIKALISE ÕPPEAINENA	55
RINGVAADE	57

„Nõukogude Kõrgem Kool“ ilmub 8 nr. aastas. Toimetus, Üliõpilas-
majas, tuba nr. 27, telef. 35-00; vastutav toimetaja F. Issak, Tartus, 21. juuni
tän. 8—3, telef. 38-68.

Toimetuse kolleegium: J. Kruus, K. Ristikivi, H. Kalmet, S. Mentak
ja V. Alumäe.

Talitus: RK „Teaduslik Kirjandus“ Tartu, Ülikooli 18.

Palutakse pöörduda kaastöö asjus otse toimetuse aadressil ja tellimiste
ja laialisaatmise asjus otse talituse aadressil.

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Kõukogude Kõrgem Kool

HARIDUSE- JA KUNSTITÖÖLISTE JA ELKNÜ AJAKIRI

NR 1

JAANUAR

1941

J. BARBARUS

PÜRGIMUS

ks oled neist — sest sugupõlvest,
kes võitluses end ajand sirgeks.
Kõik köidikud nüüd päästet sõlmest,
vaim valla vabadusse virgeks.

Üks oled neist, kes põlend innust,
kes unistanud suurest võidust,
et vabastada muistset linnust,
ja võtta osa surmasõidust.

Veel suurem olnud teiste sifkus,
kes elust palju pole hoolind.
Neid surm kui taimi peenralt kifkus,
on teod neid sangariteks voolind.

Kes kandnud fõrvikuid, kes tunglaid,
kel käes oln'd dünamiit, revolver,
kes katsund äratada kunglaid
kesk vägivalda — õilsal kombel.

1

3376

Me esindame seda klassi,
kes võitluses on kasvand suureks,
kes alt on üles hõigand massi,
kes uute võsude saand juureks.

See vaimustus, mis meis ei hiibu,
kord jälle nõuab õilsat tegu,
siis näeme kasvavat me fiibu,
kus ferase, metalli segu.

Ei enam kanda saa me kette,
me, — kes kord funnetanud tõde.
Võim võõras, põlvili su ette
veel lasta!! — keegi pole sõge . . .

Me ühte seni polnud märgand,
kuis hauda varisend on kõsud,
kuis uusi sangareid on färgand,
kuis uhkelt virgund värsked võsud.

(Kogust „Üle läve“)

*Elagu suur sotsialistliku konstitutsiooni looja, rahvaste
juht sms Stalin!*

NÕUKOGUDE HARITLANE

„Varem ta oli sunnitud rikkaid klasse teenima, sest tal ei olnud teist väljapääsu. Nüüd ta peab rahvast teenima, sest ekspluateerivaid klasse enam ei ole. Ja just sellepärast ta osutub nüüd nõukogude ühiskonna üheõiguslikuks liikmeks, kus ta koos tööliste ja talupoegade, ühes rakkes nendega, teostab uue, klassideta sotsialistliku ühiskonna ehitustööd.“

Nii kõneles sms Stalin (VIII Üleliidulisel erakordsel nõukogude kongressil 25. XI 1936) nõukogude intelligentsist. Eesti NSV kohta ei ole veel täiel määral kasutatavad Liidu teiste osade mõõdupuud. Kuid juba nüüd on toimunud määratu suur pööre just intelligentsi asendis: intelligentsil ei ole enam kodanlust töötelijaks ja käsuandjaks; intelligents on kohaldatud oma töös töötava rahva nõuetele. See majanduslik alus loob paratamatult uue orienteerumise, ka intelligentsi sellele osale, kellele nõukogude kord on veel harjumatu ja kes kõigepealt ei ole vabanenud veel oma senistest illusioonidest.

Kuid ka ideoloogiliselt tagurlikum osa intelligentsist näeb iga päevaga enam, kui palju tähelepanu just haritlastele pöörab nõukogude võim. Oleme olnud liigutavate koosolekute tunnistajateks, kus töömehed on esitanud Liidu Ülemnõukogu kandidaatideks intelligentsi väljapaistvaid esindajaid. Oleme kuulnud vana-delt väärtuslikelt kunstnikelt, et alles nõukogude võim on loonud töötingimused kunstnikele, mis paratamatult tõstavad kõrgele eesti kunstiloomingu. Oleme olnud juba mitme kunstnike ja teadlaste ringidest tulnud sõpruseavalduse tunnistajaks. Ja oleme ka näinud,

kuidas partei tark juhtimine on kõrvaldanud kindla käega külmust tekitava suhtumise intelligentsisse, kus see on tekkinud.

Mida see ütleb noortele intelligentsidele, praegustele õpilastele, eeskätt kõrgemate koolide õpilastele?

Kui kodanlikus maailmas töötama harjunud intelligents on tõstetud Nõukogude riigis tähtsale kohale, siis endastmõistetavalt ei ole vähem tähtis selle noore intelligentsi koht, kes on juba õppinud nõukogude haritlasena ja seega algusest peale kohaldunud nõukogude korrale. Praegu valmiv intelligents on teadlik veel selles, et nõudmine uute intelligentsete jõudude järele igal alal on suur. Praegu õppivad noored leiavad hoopis ilma vaevata kerge töösse rakenduse omal alal. Neil on tee ees lahti.

Mis sellest järgneb?

Et praegu õppiv nõukogude intelligents on nõukogude võimu erilise hoole alune. Et nõukogude võim vaatleb määratu huviga selle õppiva ja valmiva intelligentsi juurdekasvu spetsiaalset kui ka ideoloogilist arenemist ja pakub talle igal viisil oma toetust. Et uus nõukogude intelligents on paratamatult töötava rahva lahutamatu osa, kellele langeb suur osa sotsialismi ülesehitustöös, igapäev omal alal.

Kuid sellest järgneb ka, et praegune õppiv intelligents, kõrgemate koolide õpilaskond, endastmõistetavalt kujuneb mitte kitsasteks spetsialistideks, vaid intelligentsideks, kes peale oma spetsiaalala tunnevad ühiskondlikku arengut, on teadlikud, missuguse osa sotsialismi ülesehitustööst n e m a d teostavad. Teiste sõnadega, et praegu valmiv uus nõukogude intelligents õpib teadlikult, nii teoorias kui praktikas, nõukogude korra kohaselt.

Kas meie saaksime muud kui rõõmustada, et see nii toimub!

10. 12. 40.

NIGOL ANDRESEN

KASVAGEM KIIRESTI SIIRAIKS NÕUKOGUDE HARITLASIKS!

Võimas ajalooline murrang, mis on toimunud lühikese aja kestel meie riiklik-poliitilises, ühiskondlikus ja majanduslikus elus, tuues meile töörahva nõukogude korra, jätkab oma süvenemist ja laienemist, millest ei jää puudutamata ükski meie elu aladest. Kõik vana murdub ja kogu elu korraldatakse uutele alustele. Eesmärgiks on, et ei saaks enam olla inimese kurnamist inimese poolt, ja et teostuks inimkonna suurim sotsiaalne ideaal — kommunistlik ühiskond. Tee sinna läheb sotsialistliku ühiskonna kaudu, mis on praegu ehitamisel.

Suur sotsialistlik revolutsioon seab põhjalikult uued ülesanded ja kohustused ka meie kõrgemale haridusele, selle korraldamisele ja rakendamisele. On vaja, et me algusest peale oleksime nendest põhilisemate suhtes küllaldasel selgusel. Pilt selgub oluliselt, kui meie kõrvutame haritlase osa endises kapitalistlikus ja nüüdses ning edaspidi arenevas sotsialistlikus ühiskonnas.

Nagu mujalgi kapitalistlikus maailmakorras, nii oli haritlane ka meil kodanlikule korrale ja selle võimutegureile oma tööjõudu müüv palgatööline. Oma kätetööst elatuvast proletaarlasest naabrist oli ta õnnetu, ja nimelt sellepolest, et ta pidi müüma mitte üksnes oma tööoskust, vaid ka oma vaimu. Vaimu müümine sisaldas ka rohkesti avatlusti saada suuremal või väiksemal määral osaliseks valitsevast kodanlikust võimust. Sel teel saavutatud edus kujutles haritlane end olevat „maasoola“. Seda ta ka oli, kuigi ta ise endale ei andnud palju aru, et see „sool“ oli kodanlikust laost, mille ülesandeks oli konserveerida kehtivat kapitalistlikku maailmakorda.

Eesti uueaegse ühiskonna arenguloos on haritlase osa olnud kahtlemata oluline. See osa oli progressiivne niikaua, kui ta esines võitluses feodaalse korraga ja selle jäänustega. Aga kui sotsiaalse ja poliitilise diferentseerumise arenedes kerkis esile töölis-

klassi sotsialistlik võitlus, võttis selles suhtes meie haritlaskond rõhuvas enamikus vaenliku hoiaku. Ühendades oma saatuse kodanliku klassiga ja rajades oma ühiskondliku teenimise otsustavalt kapitalistliku korra säilitamise huvidega, kujunes meie haritlaskond oma eri osades — ühed suuremal, teised vähemal määral — kodanlikku reaktsiooni soodustavaks teguriks. Täpsemalt öeldes: meie haritlaskond sai õige suures osas kodanliku klassi integraalseks osaks.

Rööbiti meie haritlaste arvu suurenemisega, seoses sotsiaalse diferentseerumise arenemisega ja kodanliku reaktsiooni süvenemisega sai meie haritlaskonna suure osa kodanlik pale ikka selgemini nähtavaks. Kodanlik juhtkond püüdis selle palge pitserit vajutada võimalikult kõigile haritlastele, eriti aga noorele, kasvavale haritlas põlvele. Sellest vaimsusest pidi läbi imbuma kogu töötav intelligents, kes muide oleks pidanud seisma kapitalismile vaenlikes ridades.

Mõjutamis- ja kasvatusvõtteid ses suhtes oli mitmesuguseid. Kõige populaarsemaks nendest oli apolitismi jutlustamine. Sellega püüti meie kasvavaid noorharitlasi eemale hoida rahva suurtest poliitilistest ja ideoloogilistest küsimustest, lämmatada nendes poliitilist otsimisvaimu ja orienteerumisoskust. See kandiski rohkesti vilja. Kes äsjase mineviku üliõpilasvaimu pisutki lähemalt on võinud tundma õppida, teab, et meil enamik üliõpilasorganisatsioone püüdis seda apolitismi kõigiti soodustada ja süvendada. Meie ei tee poliitikat! — oli saanud paljude juhtlauseks. Kuid ometi oli see juhtlause kõige selgekoelisem poliitika, mille ohvriks langesid ainult naiivsed. See oli poliitika, mis taotles ühiskonna suigutamist selleks, et saaks püsida võimul olev kildkond.

Kui meil veel tänapäeval nii mõnegi hariduse saanud ühiskonnaliikme poolt kuuldub ütlust: jätke mind rahule, mis läheb mulle korda poliitika! — siis on see juba täiesti ajast ja arust läinud, otse haa tagant tulev hää, mis ei peaks enam kostma üle elusate huulte. Kas siis tõesti ka viimaste kuude sündmused pole küllalt selgesti näidanud, mis tähendab poliitika?!

Apolitismi jutlustamise teiseks haruks oli meie akadeemilistele haritlastele kitsa spetsi-mentaliteedi õhutamine. Noor haritlane pidi huvi tundma üksnes oma eriala vastu ja sulgema end selle

raamesse. Teame ju kõik, et spetsialiseerumine on uueaegse teaduse ja üldse töö tähtsamaid ja viljastavamaid eeldusi. Selle vastu võidelda tähendaks mingi entsüklopeedilise pealiskaudsuse ja dilettantismi propageerimist. Ja ülikooli tähtsamaid ülesandeid ongi ette valmistada ja kasvatada eriteadlasi vastavai aladel. Kuid meil arendati spetsi-mentaliteeti noorharitlaste vaimu kapseldamiseks elu suur- ja üldküsimuste vastu. Selline kapseldamine pidi suigutama haritlase vaimu, teda välja lülitama rahvaelu poliitilistest probleemidest ja pimestama teda töötava rahva tõeliste eluhädade vastu.

Apolitismi jutlustamine, kitsa, ahendava spetsi-mentaliteedi õhutamine mõjus eriti viimaseil aastail oluliselt kaasa meie noorharitlase kaugenemisele rahvast. Seda soodustas ka kogu meie sotsiaalse struktuuri, poliitilise arengu ja kultuuri vaimsuse kujunemine. Ka meie üliõpilasorganisatsioonid olid rõhuvas enamikus oma siseeluga ja valitseva meelsusega kõigiti arendamas seda viljakut arengutendentsi. Meie endiste üliõpilasorganisatsioonide põhikirjade ja pidulikkude aktuste järgi otsustades võis pealiskaudne vaatleja saada mulje, nagu oleksid seal asjad rahvalähedase mentaliteedi taotlemise suhtes enam-vähem korras. Kuid tundes tegelikult neid organisatsioone, eriti aga neis kasvatatud üliõpilast, võisime peagi veenduda, et siin ei saavutatud aktiivse rahvalähedase mentaliteedi kasvatamise alal midagi tagajärjekat. „Rahvalähedus“ kujunes ainult fraasiks, mis ei suutnud kanda meie haritlase sotsiaalset loomingut. Imestada pole sel puhul ka millegi üle, sest meie endised üliõpilasorganisatsioonid olid omaaegse kodanliku korra lapsed ja asetused nii kaudselt kui otseselt, nii tahtlikult kui tahtmatult selle korra huvide teenistusse.

Viimastel kuudel toimunud ja edasi süvenev revolutsioon asetab meie haritlase hoopis uude ja põhjalikult teissugusesse olukorda, kui see oli tal kodanlik-kapitalistlikus ühiskonnakorras. Meie haritlane ei saa enam olla teisi inimesi eksploateerijate teenistuses. Ta on saanud ja peab kujunema loovaks, sotsialistliku ühiskonna ülesehitamistööst osavõtvaks teguriks. Siit järgnevad kõik tema ülesanded ja kohustused.

Revolutsioon on murdnud ka meil kodanlik-kapitalistliku korra poliitilise selgroo. Tema majanduslik ja sotsiaalne murdmine on

käimas ning areneb kiires tempos. Sureva vana korra agoonia jätkub. Sel korral ei ole enam mingeid tõusulootusi. Et ta ei saaks enam tõusta, selleks on valvel nõukogude võim Kommunistliku Partei juhtimisel. Ja valitseval parteil on küllalt kogemusi, oskust ja vahendeid, et oma ülesandeid lahendada.

Vana kapitalistliku korra lammutamisega üheaegselt ja selle rusudele ehitatakse uus sotsialistlik ühiskond. Selles ehitamistöös antakse töötavale intelligentsile suur ja vastutusrikas osa. Seda tuleb täita igapähe vahetult oma erialal ja ühiskonnaliikme üldiste kohustuste kandmisega.

Kõige selle põhiliseks eelduseks aga on, et just meie haritlane peab kõige ulatuslikumalt saama vastavasisulise poliitilise ja ideelise kasvatusena. Ta peab saama uue maailmavaatelise, uue ideelis-poliitilise aluspõhja. See peab olema talle kindlaks kompassiks, mis aitaks tal orienteeruda neis suuris ajaloolis-sündmusis ja murrangunähtusis, mille osaliseks meie oleme. See peab aitama tal aru saada sellest suurest arenguteest, mida mööda maailm on minemas. See peab selgitama olevaid ja eesseisvaid ülesandeid sotsialistliku ühiskonna ülesehitamisel. See peab teritama ka igapähe orienteerumisoskust oma eriala piires ja ülesandeis.

Selleks kompassiks meie revolutsioonis ja käimasolevas ning edaspidi jätkuvas ehitustöös ei saa olla midagi muud kui Marxi-Engelsi-Lenini-Stalini õpetus.

Sotsialistliku revolutsiooni ainsaks vaimseks relvaks saab olla marksism-leninism. Ta alustab uue ühiskonna ülesehitamist selle materjaliga, mida on pärandanud kapitalism. Sotsialismi ei ehitata mitte mingisuguste väljaspool kapitalistlikku ühiskonda kunstlikult kasvatatud sotsialistide pühakute kaasabil. Seda teevad inimesed, kes kõigi oma pahedega ja voorustega on võrsunud kapitalistlikust maailmakorrast.

On õpetlik sel puhul meenutada sms Lenini sõnu: „Vanad sotsialistid-utopistid kujutlesid, et sotsialismi on võimalik üles ehitada teiste inimestega, et enne nad kasvatavad keni, puhtaid, hästi õpetatud inimesi ja siis ehitavad nendest sotsialismi. Sel puhul me naersime alati ja ütlesime, et see on nukumäng, et see on sotsialismi pitsipreilide ajaviide, mitte aga tõsine poliitika. Meie tahame ehitada sotsialismi nendest inimestest, kes on kapitalismi

kasvatatud, temast rikitud, kuid selle eest ka tema poolt karastatud võitluseks.“ (L e n i n, *Teosed*, XXIV 2./3. tr., lk. 64.)

Sealsamas tähendas Lenin teaduse ja tehnika spetsialistide kohta, mis meile siin tohiks olla eriti huvitav: „Nad kõik on täiesti läbi imbunud kodanlikust maailmavaatest. On sõjaspetsialistid, kes kasvasid buržuaaslikes tingimuses. . . Mis puutub rahvamajandusse, siis kõik agronoomid, insenerid, õpetajad — need kõik võeti jõukast klassist; mitte õhust ei kukkunud nad alla. . . Kapitalism annab kultuuri ainult vähemusele. Aga meie peame ehitama sotsialismi sellest kultuurist. Teist materjali meil ei ole. Meie tahame ehitada sotsialismi viivitamatult sellest materjalist, mida meile jättis eilne kapitalism tänaseks, nüüd kohe, aga mitte neist inimestest, keda tuleks triiphoonetes valmistada. . . Meil on kodanlikud spetsialistid ja mitte midagi muud. Meil pole muid telliskive, meil ei ole millestki ehitada. Sotsialism peab võitma ja meie, sotsialistid ning kommunistid, peame teoga näitama, et oleme võimelised üles ehitama sotsialismi neist telliskividest, sellest materjalist, et oleme suutelised ehitama sotsialistlikku ühiskonda proletarlastest, kes kasutasid kultuuri õige tühisel määral, ja kodanlikkudest spetsialistidest.“

Neid sõnu ütles Lenin esimese töörahva nõukogude riigi puhul 1919. a. kevadel. Suurel määral sobivad nad olukorra iseloomustamiseks ka meie noores nõukogude vabariigis. Kuid siiski selle olulise vahega, et meil on kasutada vahepealsed rikkalikud kogemused Nõukogude Liidust ja sealt abivalmid käed. Üldiselt aga peame siiski alustama oma sotsialistlikku ülesehitustööd selle materjaliga, ehk, tarvitades Lenini sõnu, nende telliskividega, mille meile on pärandanud kukutatud kapitalistlik kord.

Selleks aga, et ehitada uut ühiskonda kapitalismilt päritud materjalist, on tarvis selgesti näha eesmärki ja selle saavutamise teid. Kui meie oma silmaringi piiraksime kodanlikus ühiskonnas tavaliste mõistetega ja igapäevaste pisimuredega, ei suudaks meie mõista seda suurt murrangulist ülesannet, mille ajalugu on esitanud meie ajajärgu inimestele, ei oskaks meie õieti näha praeguse inimeskonna ees seisvat ühiskonna ümberehituse ja uuenduse ülesannet. Meie ei tuleks sellega toime, omandamata sellist õpetust, nagu seda on marksism-leninism, mis valgustab ajaloolise arengu suurt teed ja

avab praegusaja sündmuste mõtte. Ilma selle õpetuseta ei saaks me olla kaasaja ajalooliste sündmuste teadlikeks osalisteks, ei saaks ka korralikult täita oma igapäevaseid eluülesandeid.

Meie ühiskonna teadvuse kujunemine ei ole suutnud kiirelt arenenud välise revolutsiooniga kaugeltki sammu pidada. Kapitalistlikust korrast päritud eelarvamused püsivad veel kõige ulatuslikumalt. Neid on vaja kummutada, maha arvustada ja kõrvale heita. See peab toimuma marksistlik-leninistliku teooria abil, mis peab saama meie vaimsuse uueks sisuks, valgustajaks ja juhtijaks.

See suur kasvatusülesanne seisab kõige otsustavamalt ka meie kõrgemate õppeasutiste ja nende rohkearvulise pere — kõigi õppejõudude, kogu ametnikkonna ja üliõpilaste ees. Marksismi-leninismi otsene õpetamine vastavate õppetoolide hoolitsemisel võtab siin endale eriti vastutusrikka ülesande.

Marksismi-leninismi algmete õpetamine on selles kasvatus-töös siiski ainult esimene algus ja vajaliku põhja andmine. Selle teooria rakendamine ja rakendamise õpetamine on erialade õpetajate ülesanne. Sest pidagem ikka ja alati meeles, marksism-leninism ei ole usutunnistus, pole mitte dogmade kogu, vaid juhis tegevuseks. Marksismi-leninismi põhialuseid pole raske omandada ja ära õppida, kuid tema olemusse tungida ja teda osata rakendada on juba raskem ülesanne. Marksismi-leninismi ei õpetata ega õpita nagu vanasti katekismust, vaid teda kasutatakse kui võtit, mis aitab avada ja lahendada selle või teise eluküsimuse.

Marksismi-leninismi kandel on Nõukogude Liidu vanades maades tänu Partei ja Valitsuse suurele hoolitsemisele tehnilise progressi, teaduse, kunsti, ühe sõnaga kogu kultuuri õitsengu eest lahendatud uue sotsialistliku haritlaskonna kujundamise küsimus. Siin on loodud määratu suur sotsialistliku haritlaskonna armee, kelle kaadrid ulatuvad ligemale kümnele miljonile inimesele. See on oma sünnilt ja vaimult rahvalik haritlaskond, kes ei ole mingiks eraldatud klassiks. Ta koosneb rõhuvas enamuses tööliste ja talupoegade keskkonnast, ehitab koos nendega uut ühiskonda, klassideta ja ekspluatatsioonita ühiskonda. Selle haritlaskonna huvid ei ole lahutatavad töötajate elust, kogu maast. Tema töö on suunatud Suure Sotsialistliku Kodumaa õitsengule, tema majandusliku ja kultuurilise elu edasisele tõstmisele.

Selle haritlaskonna kohta ütles sms Stal in: „See pole enam too vana tuimunud haritlaskond, kes katsus end seada üle klasside, kuid tõepoolest oma üldkogus teenis mõisnikke ja kapitaliste. Meie nõukogude haritlaskond — see on täiesti uus haritlaskond, kes kõigi juurtega on seotud töölikklassiga ja talurahvaga. Esiteks on muutunud haritlaskonna koosseis. Mõisnikuseisuse ja kodanluse hulgest tulijad moodustavad meie nõukogude haritlaskonnas väikese protsendi. 80—90% nõukogude haritlaskonnast on pärit töölikklassist, talurahvast ja töörahva teistest kihtidest. Lõpuks on muutunud ka haritlaskonna tegevuse iseloom ise. Enne pidi haritlaskond teenima rikkaid klasse, sest tal ei olnud teist väljapääsu. Nüüd peab ta teenima rahvast, sest ekspluataatorite klasse enam ei ole. Ja nimelt sellepärast on haritlaskond nõukogude ühiskonna üheõiguslik liige, kus ta koos tööliste ja talupoegade, nendega ühes rakmes, ehitab uut klassideta ühiskonda. — Nagu näete, on see täiesti uus töötav haritlaskond, kelle sarnast teie ei leia ühelgi maal maakeral.“ (Stal in i kõnest NSVL Konstitutsiooni projektist 25. XI 1936, — *Voprosõ Leninizma*, 11. tr., lk. 512).

Niisugusena iseloomustab sms Stal in nõukogude riigi uut haritlaskonda. Niisuguse intelligentsi osaks on kujunemas ka eesti haritlaskond.

Esimesed kogemused selle haritlaskonna maailmavaatelise ümberkujunemise kohta on meil juba olemas. See ümberkasvamine on möödunud kuudel arenenud ju omajagu konarlikult, kuid üldiselt siiski kindlas tõusujoones ja ilmselt tagajärjekalt. On mõistetav, et uue, põhjalikult murrangulise maailmavaate omandamine, meie haritlase kogu eluhoiaku pöördeline ümberkujunemine ei saa toimuda üle öö, vaid nõuab omajagu aega. See nõuab uue teooria aluste omandamist vähemalt teatava miinimumi ulatuses ja ühtlasi sügavamalt ning kestvamalt juurdlemist uute eluprobleemide kallal ja sel teel uute veendumuste kujundamist. Üksnes nõnda kasvab rõhuv enamik meie töötavast ja õppivast intelligentsist tõelikeks ja siiraks nõukogude haritlasiks. Siiraks nõukogude haritlaseks saamine — see peab olema ka meie kõrgemate õppeasutuste pere iga liikme esmajärguliseks ja juhtivaks püüdeks. Selle püüde teostamise tähe all peab olema viljakas iga päev ja iga tund meie elus!

HANS KRUIS

NÄGIJA

Õik selgineb. Pilv vajub päikse eest
ja alla sööstub särav kiir.
On liikmeis tunda kümmet vägimeest
ja otsatus — on silmapiir.

End miski ürgselt lahti käristand
sel ootusrikkal pikal teel.
Nüüd o m a silm sul näeb, et see on r a n d
mis helgib sellel laial veel.

Kõik kaunid kõned — ekslik kuulmepett,
on varisenud nagu vaht.
Ei suuda moka peale määri mett
see vana kõdunenud praht.

Meis i n i m e n e vangist lahti last
ja kõrbenud on kitsas kest.
Võid ennast vaadelda — vastsündind last:
su silmad n ä g i j a i k s on pest!

„LUNASTATUD“ MUNK

a silmad raamatuisse tuhmiks vahtis
ja vastu tähistaevast pleekis palet.
Nii asjatumat hingeõndsust jahtis,
jatk-jatkult rinnal puruks murdes „valet“.

Käed kõveraks jäid alatisest palvest
ja muljut moonutiseks murdus turi.
Suu uusi sõnu otsis pühast salvest,
selg liigseist maanikumardusist suri.

Ei piisand palveist: „Lunastuda piinus!“
päädpöörítavalt haigeis meelis sigis.
Teeb harva märtriiks kurnav mõttetiinus,
sääI pigem uppuda võid enda higis.

Õo māratsedes kiirelt järgnes õõle,
tuul külma niiskust kandis müürípilust.
Raudahel ramme kündis niudevõõle —
julg pühadus vist harva hoolib ilust.

Kord ometi end avab taevalagi
ja alla ulatuvad pühad väed,
sest kõrgele siit kuulduv metsik sagin,
kuis „pattu peletavad“ munga käed!

Suur õnnistus ja viimsepäeva kohus,
see siiski teisiti kõik lõpuks ilmus:
sel õõl, kui aju nõrkes õudses ohus,
sai lunastuseks kaela visat silmus.

Andkem oma hääled kommunistide ja parteitute stalinliku bloki kandidaatidele, sotsialismimaa vääríkaile poegadele ja tütardele!

PAAVST PIUS IX PARADIISIS

aastal 1871 13. detsembril vestlesid ühes Vatikani lossi saalis kaks rauka. Üks oli valges, teine punases rüüs. Rauk valges rüüs oli niivõrd nõrk, et vahetevahel kaotas meelemärguse ja tihtilugu pidi oma sõnu kordama mitu puhku, et taibata ise nende tähendust. See rauk oli paavst, eksimatu püha isa ja jumala asemik Pius IX.

Rauk punases rüüs oli valgejuukseline, kinnise ja kõrgi ilmega vanamees, paavsti ülemnõunik kardinal Antonelli, kes murelikult ootas Eksimatu surma, et tõusta ise paavstitroonile.

„Kõik on kadunud, kõik on kadunud!“ pomises Eksimatu.

„Midagi pole kadunud sellele, kel on mehisust.“

„Midagi? Midagi pole kadunud? Mis on meile üldse jäänud? Need neetud röövlid on ju kiskunud minult kõik minu provintsid, üks teise järel. Mind on tehtud vaesemaks kui Kristus, samasuguseks kerjuseks kui Peetrus, kes püüdis kalu noodaga, et saada oma leivapalukest.“

„Oo, püha isa! Sa oled siiski rikkam oma vägevaist eelkäijaist, kelle ees värisesid kuningad ja keisrid, nagu värisevad metsloomad päikesevarjutuse ajal. Sul on see, mida polnud ühelgi paavstil, sul on — eksimatus. Oled suurim vägevate surelikkude seas. Oled suuremgi kui jumal. Kui jumal oli lõpetanud maailma loomise, pidi ta ometi kahetsema oma tegu, ja neelama maa veepu-

¹⁾ Paul Lafargue (1842—1911), prantsuse marksist ja töölisliikumise organisatsioon, oli Karl Marx'i väimees. Pamfleti „Paavst Pius IX paradiisis“, mis siinkohal ilmub lühendatud tõlkes, kirjutas Lafargue aastal 1881 ja avaldas ajalehes „L'Egalité“.

Teatavasti oli Pius IX (krahv Mastafarretti) see paavst, kelle algatusel Vatikani kirikukogu 1870 kuulutas paavsti ilmeksimatuks; ka on vaja mainida, et samalt paavstilt võttis Itaalia kuningriik senised paavstiriigi maad ja Rooma, jättes talle ainult Laterani palee ja Vatikani (1871), mispeale Pius IX avaldas ägedalt protesti ja nimetas ennast „Vatikani vangiks“.

tusega. Sina aga oled eksimatu ega saa teha midagi ekslikult, sa ei saa kahetseda. Ja siiski sa nurised. Sina, kes oled tõusnud jumalastki kõrgemale. Ta on sinu sulane. Sa käsid, aga jumal täidab käsku.“

„Ah, mis kasu mul on vägevusest, mis kasu mul on eksimatu-
sest, kui halastamatu vanadus hävitab mu ihu, võtab mu hambad
suust ja mõistuse peast, jättes mulle ainsaks tundmuseks tardu-
muse? Igavest noorust, igavest elurõõmu — seda tahaksin. — Mis
aitab eksimatus,“ jätkas paavst nutuselt — „kui homme juba jääb
selle eksimatu keha tõukudele pureda?“

„Balsameerime sinu keha, muudame sind kiviks, et esimese
eksimatu nägu elaks igavesti. Milleks naise kombel nutta, kui
peaksid mehe viisil tegutsema? Sest inimene ei ela üksipäinis lei-
vast ja lihast. Sina saad tagasi oma erksuse, kui vallutad endale
uuesti võimu, kui sinu ees nõtkutavad põlvi suurimad maailma
vürstide hulgast ja kui sina üksi seisad oma täies pikkuses keset
arvutat põlvitavat rahvast, kes vajutab oma silmnäo mulda ja
põrmu.“

„Kes teostaks selle ime?“ küsis paavst, ergutatud oma sulase
(või tegelikult isanda) tulisest auahnusest.

„Usk võib seda teha.“

„Ta on surnud.“

„Surnud? Me äratame ta ellu. Oleme tuhat aastat hoidnud
inimkonda veriste köidikutega rakkes oma puki ees. Hakkame
nüüd uuesti rebima tema keha tuliste tangidega, et talle tungiks
usk südamesse. Usk on hirmu tütar. Paneme inimesed värisema.“

„Meil pole jõudu.“

„Ons' sul silmad ainult selleks, et mitte näha? Kas sa ei näe,
kuidas meie ümber on kõik varisemas? Meiegi võim on kõikuma löö-
nud, ometi oleme meie üksi püsinud üle hävinud ja hävivate
tsivilisatsioonide, sest meie esindame möödunud sajandite vaimu,
surematu mineviku vaimu. Kas sa ei näe, kuidas kodanlus, kes
võidutses meie üle saja aasta eest — küll mõistuse ja pilke, küll
giljotiinitera abil —, kuidas nüüd seesama kodanlus vahib hirmu-
nult ümber ning otsib kaitsjat ja päästjat? Kas sa ei näe, et kunin-
gad ja keisrid, tundes jalgealust kõikumalöövat, pöörduvad meie
poole? Meie oleme päästeankruks, sest meie juhime rahvahulki,

kollitades neid teadmatuses hirmuga; meie teame salasõnu, mis muravad jõu ja kärbivad tahte ja mis panevad inimestekarja taga ajama kurge taeva all ja seejuures vabaks laskma tihase peost. Kas sa ei märka, et must töötajate klass on tõusmas, et purustada ühiskonna senised vormid, ja et tema tõus sünnib värisevate tõblemistega nagu kotkapoja väljapääs munakoorest. Kõik eesõigustatud klassid on ühinemas, et teda kähkida enne, kui ta koorest vabaneb. Oo, eksimatu paavst, meil — möödunud sajandite vaimul — tuleb asuda selle ristisõja etteotsa, juhtida võitlust tsivilisatsiooni rüüstajate vastu, nende vastu, kes tahavad hävitada igasuguse ühiskonna, moraali ja õigluse.“

„Mis peaksime ette võtma?“ hüüatas valgerüüline rauk kaasa haaratuna.

„Tuleks teha ime.“

„Ime? Ime?“ — küsis Eksimatu korduvalt, langetas tuimalt oma pea ja tema hääl kustus.

„Jah, peaksime tegema suure ime, mis pimestaks maailma ja lööks vaenlaste read segadusse.“

„Imede ajad on möödas... Püha Peetruse kondid tegid imesid, usklikud kummardasid neid... Kuni tulid anatoomid ja võtsid need luud oma katkustesse kättesse ning lausused jumala teotuseks: „Need on ju oina kondid!““

„Seesugused imed on labased. Meil on tarvis tõelist imet, suurt imet. Mine ometi üles taevasse ja räägi jumalaga nagu kord ja kohus. Jumal suhtub oma käsitöölasse liialt kergelt; olles tööd teinud kuus nädalat päevakest, ta mõtleb, et kõik muud päevad peavad talle olema pühapäevadeks. Mis ta ütleks ja mis meie kõik ütleksime, kui töölised toimiksid tema eeskujul? Jumal laiskleb liialt, — raputa ta üles tema laiskusest. Tehku midagi meie heaks, nagu meie teeme kõik tema heaks. Sest milleks muutuks jumal ilma meieta? Isegi tema nime ei jääks inimeste keelde. Püha isa, mine üles taevasse ja too kas Jeesus või pühavaim tagasi maa peale. Nende abil me teeksime imesid ja ärataksime usu uuesti ellu.“

Paavst oli mures.

„Minna üles taevasse! Mina, elatanud ja jõuetu inimene?“ — kordas ta vanadusnõdra häälega ja liigutustega.

„Värske õhk ja reisilõbu on sulle ergutav. Taevas sa vabaned jumala puudutuse mõjul oma kroonilistest haigustest — jooksjast ja hemorroididest. Noh, rutta teele ja ma valitsen seni sinu asemel.“

Vihje ihuhädadest vabanemisele oli eriti mõjuv.

„Aga ega sa ei jäta mind ukse taha, kui jõuan tagasi?“ küsis paavst erutatult.

„Oo, püha isa, olen su ustav sulane!“

„Hüva! Lähen siis pealegi taevasse. Kuid küllap panen kellegi valvama sinu järele,“ mõtles valgerüüline rauk.

„Noh, murraksid sa teel ometi endal kaela!“ vastas mõttes punariüüline vanamees.

Paavst jõudis paradiisivärava ette umbes kell 11 õhtul. Väravavahi toast nähtus veel valgust. Pärast mitmekordset koputamist avati värav. Avajaks oli püha Peetrus, tusase ja purjus näoga. Hiline tulija oli sundinud teda katkestama öist vestlust jumaliku pudeliga.

„Kes see lurjus siin koputab?“ — karjus ta vihaselt. Kuid silmanud tulijat, muutus ta lahkeks ja kummardus sügavalt: „Palun vabandust, teie pühadus, olin arvamisel, et säärasel hilisel tunnil ei tule keegi muu, kui vana täitanud püha Laurentsius. Palun väga vabandust...“

Paavst astus väravast sisse, viskas Peetrusele mündikese jootrahaks ja suundus paradiisi peatänavale, pomisedes pahaselt: „Egas' midagi, pean olema selle joobnud ja jultunud toapoisi järglane. Ta salgas oma isanda ohutunnil ja küllap on valmis seda tegema uuesti sada korda, kui vaja. Va' joodik!“

Ta uitis hommikuni mööda tühje tänavaid ja sai siis teada, kus asetseb jumal-isa elamu. See olevat vilets hurtsik; ta ärgu koputagu, sest niikuinii keegi avama ei tule; vanajumal olevat muutunud vanas eas inimpõlguriks ega tahtvat kuulda ühegi inimese häält. Need teated kurvastasid paavsti. Ta hakkas kahtlema oma ürituse kordaminekus. Ometi otsis ta üles vanajumala osmiku, lükkas otsustavalt ukse lahti ja astus kindlal sammul hurtsiku ainsasse tuppa. See oli armetu ruumike, seintel määrdinud ja katkenud tapetid, lagi suitsunud ja praguline. Kolde juures tugitoolis istus kõssivajunud vanamees ja segas tukke, mis andsid rohkem suitsu kui sooja.

See vanamees oligi jumal-isa.

Ei see enam olnud lööktööline, kes valmistas maailma kuue päeva jooksul, ega julm Jehoova, kes paiskas Soodamale tuld ja väävlit ning korraldas veepuutuse; ei olnud see ka Moosese-aegne hirmujumal, kes kõneles Siinai mäel kõuehäälel ja välkude sähvides ning saatis maa peale nälga, katku ja muid nuhlusi. Aga see polnud ka keskaja sünge jumal, kes varjas end kloostrite hämaruses ja himustas nuusutada kõrbeva inimeseliha lõhna ning kuulatada inkvisitsiooniohvrite oigeid; ei see olnud ka Voltaire'i-aegne jumal — kehv kellasepp, kes igal hommikul käänas käima maailma masinavärgi, ega saksa metafüüsikute udune jumal — esimene antitees, eituse eitamine.

See oli vastikult räpane, tudisev ja turtsuv vanaätt, hädine sasihabe. Paavst oli üllatusest nii hajameelne, et lausus kuuldavalt: „Ah säärase allakäinud, kokkuvarisenud ja mannetu suuruse esindajaks mina olengi maa peal.“

„Kes julgeb siin rääkida?“ kärkis jumal, tõstes tulija poole oma koltunud näo, millest tungis ette suur kõver nina, nuusktubakat täis topitud. „Sa nimetad ennast minu esindajaks maa peal ja julged mind tülitada selles paradiisiurkas, kus püüan ennast unustada. Et sa tungisid minu eluasemesse ilma loata, siis vaata nüüd seda, keda sa nimetad kokkuvarisenud suuruseks; imetle oma tööd ja oma eelkäijate, neetud paavstide tööd. Olgu ära neetud see päev, millal mul tuli mõttesse saata oma poeg Jeesus maa peale! Seni olin olnud maa ja taeva ülemkäskija ning inimesed kummardasid mind. Nüüd olen aga kõrvale tõugatud, kuna inimesed nõtkutavad põlvi ja põletavad küünlaid Jeesuse halpide kujutuste ees, tema kõlvatu ema neitsipuhtuse ees, püha Antooniuse saastaste ja haisevate jalgade ees ning igasuguste pühakute karja ees.

Olgu ka neetud see päev, mil andsin inimestele mõistuse. Seni olin täitnud kogu maailma oma jõuga ja isikuga, pildunud välke ja müristanud kõuet, lasknud tuuli valla ja vapustanud maad. Aga otsekui pahur laps kisub putukalt jalad ja tiivad, nõnda kiskus inimese mõistus minult samm-sammult minu tegevusvälja. Olgu neetud mõistus! Ainult ogarad, hirmuhaiged ja vaimupimedad vajasid mind veel; neile olin ma olemas. Olin ainus, kes võis olla eksimatu. Aga siis sina, rumal vanamees, võtsid minult selle viimsegi eesõiguse, tõukasid mind troonilt ja tegid minust hüpik-

nuku, mille niidiotsad hoiad enda käes. Ole ära neetud, sa võimu-
ahne ja autu vanamees! Olgu neetud see inimsugu, kes mind maha
jättis, pärast seda, kui ise oli mind loonud oma näo järgi. Oh, et
võiksin nad surnuks visata kividega, puruks sõtkuda jalgadega või
saata neile kõik egiptuse nuhtlused! Oh, olen jõuetu!”

Ja kõikvõimas vajus jõuetult kokku.

„See on ju vaimuhaige,“ mõtles paavst. „Kõik on halb —
kõik, mis ta on teinud, ja kõik, mis on teinud teised. Kujutlen,
mis oleks juhtunud, kui oleksin hakanud talle kurtma oma rauga-
haigusist, nagu soovitas Antonelli. Vanajumal ei kõlba mujale,
kui koerte ette heitmiseks... Aga küllap Jeesus on see jumal,
keda mina vajan...”

Ja Pius IX ruttas vaikselt ära.

Pisut eemal vanajumala hurtsikust paavst kohtas lõbusat salk-
konda naisi ja tütarlapse heledas ja kirjus riietuses. See rõõmsa-
tujuline seltskond keerles ühe helepäise noormehe ümber, kelle
juuksed olid läikivad ja lainelised, põsed ja huuled jumestatud,
käed — ümmarad ja hoolitsetud. Edev noormees näis hoolitsevat
ainult oma välimuse eest, et meeldida ümbritsevale naisperele. See
ümmar noormees oligi Jeesus. Nii oli ta hoopis erinev Naatsareti
Jeesusest, puusepa pojast, kes nägi rõhutud inimeste kannatusi,
jagas näljastega piinu, sõitis eesli seljas Jeruusalemma ja õpetas
usku kehvikuile. Niisamuti oli ta tugevasti erinev keskaja kurvast
ja kõhetust Kristusest, kes sümboliseeris tolleaegsete talupoegade
viletsusi. Sest nood muistsed Kristused — haaravalt suured, nagu
oma aja r a h v a vaev ja mure, olles just laia alamrahva südames
sündinudki, kannatanud ja ristigi poodud, — nood Kristused on
nüüd surnud. Elab ainult lokisjuukseline kodanlik Kristus, selts-
konnadaamide Kristus, edev blond noormees.

Paavst vaatas teda kohmetuse ja imestusega.

„Ole tervitatud, tähtis välismaalane,“ ütles Jeesus, „näen sinu
näost, et oled uustulnuk. Milline õnn! Saame uudiseid maa pealt.
Tõid sa kaasa moelehtede uusimaid numbreid? Mu sõbrakesed on
ju uudishimulised kui noored ahvid. Kui lühikesi seelikuid kan-
takse maa peal nüüd?”

„Issand, tulin teiega kõnelema teie püha kiriku muredest,“
katkestas paavst tema jutu.

„Kas pariislannad ikka veel pleegitavad oma juukseid ja puuderdavad ennast riisipuudriga?“

„Issand, teie kirik on hädas.“

„Rachelle olevat koostanud vist uue eliksiiri hingede joovastamiseks ja armujõudude ergutamiseks?“

„Issand, teie usklikud on meeleheitel; nad on oma silmad pisa-raist tühjaks nutnud. Issand, olete välja aetud oma lossidest ja teie maapealne esindaja magab vangla õlgedel.“

„See on vist küll ebamugav. Ons' need ainsad uudised, mida sa meile tood? Ja kes sa oled, et osutad niipalju huvi minu kiriku vastu?“

„Issand, olen Pius IX...“

„Hahahaha,“ naeris lõbus seltskond. „See hale vanamees esin-dab maa peal meie armastatud Jeesust, kelle suudlused on ärarää-kimata magusad ja kelle kallistustusest tumeneb mõistus! Me saame nüüd aru, miks sureb usk sealsete naiste südames.“

Paavst sai pahaseks; viha- ja häbipuna tõusis tema kortsulisse näkku. Aga Jeesus naeratas edevalt ja toetus käega Magdaleena, oma lemmiku õlale, kuna samal ajal püha Tereesia otse õgis teda armuihas põlevate silmadega.

„Vanamees, ära pane tähelegi, mida räägivad need lollikesed. Armastusest minu vastu nad unustavad osutada austust sinule. Aga, omavahel öelda, neil on õigus. Sest mäherdune õnnetu ja veider mõte — teha vastikuist raukadest minu veetleva isiku asemikke! Ma esitan reformi: valida üks naispaavst ja teine mees-paavst, mõlemad maailma kõige ilusamate inimeste hulgast, ja panna nad jagama oma poolehoidu ja armu nendele, kes mind kõige rohkem jumaldavad... Ära kehita õlgu, vanake, — minu mõte väärib teostamist... Aga lõpuks võin ka loobuda sellest. Tee ise, mis tahad, minu kirikuga.“

„Issand, ärge pöörake silmi ära oma kirikult, ärge naerge oma sulase mure üle.“

„Vanamees, räägin täiesti tõsiselt ja ütlen viimast korda: käi pörgusse minu kirikuga. Mul on isegi küllalt muret oma siinse kogudusega. Mine minu isa jutule.“

„Issand, ta külvab mind üle needmistega.“

„Ah-nii! Ja mida võin siis mina sinu heaks teha?“

„Tulge minuga alla maa peale!“

„Oled sa hull? Mina peaksin minema sinna! Olen näinud niipalju inimesi, et minul on sellest igaveseks ajaks küllalt... Aga... pühavaim! Temal olevat jäänud ilus mälestus maakerast. Ehk läheb tema sinuga kaasa.“

Neitsi Maarja, kerges ilma vööta kleidis, liikus laisalt nende poole. Valge tuvi, pühavaim, istus tema õlal, kudrutades ja silitades armunult tema põske ja kaela.

„Püha Neitsi, minu ema,“ ütles Jeesus, „anna meile pühavaimu. Ja sina, tuvike, püha perekonna mõistus, anna nõu Pius IX-le.“

„Kelm oled sa, Pius IX. Tahad minu osavõtul asutada pandimaja, et ausalt koorida ausate usklike nahka.“ Püha tuvi ajas suled kohevile ja saba laiali ning jätkas: „Hüva, olen ka nõus uuesti maa peale laskuma, kuid enne avaldan oma usutunnistuse.“

Ta kõhatas hääle puhtaks ja lausus:

„Olen küll kolmainsuse liige, kuid mitte säärane põikpea, nagu vanajumal, ega seesugune vurle, kui mu poeg Jeesus. Teen siinkohal teatavaks, et pooldan progressiivset progressi, inimeste ja jumalate täielist täienemist täiuslikkusele. Pooldan raudteed, elektrit ja Kolumbust; pooldan föderatiivset detsentraliseeritud vabariiki. Püha tuli põleb mu rinnas. Tahan tõsta inimesed kõrgemale ja puhuda neisse vabaduseiha.“

„Sel linnul tuleks kõri kinni toppida,“ ümises paavst, „ta räägib ju lausa alatusi.“

Paavst ja pühavaim saabusid paradiisi värava ette ja nõudsid väljapääsu.

„Kuhu lähed, pühavaim?“ küsis Peetrus.

„Maa peale.“

„Oled tõesti vahva. Jahihooaeg on just alanud ja võib kergesti juhtuda, et saad tina tagumikku.“

„Ah, häda küll!“ ütles tuvi paavstile kõige tõsisema murega. „Mul on suured kohustused, ning ma ei või riskida oma eluga, nagu mõni lihtne tuvi. Uskmatud võiksid mind tõesti maha lasta, puhtaks kitkuda ja ära küpsetada, ja mis saab siis kolmainsusest, kui mina, tema mõistus, muutun pasteediks? Väga meelsasti ohverdaksin enda, et istutada inimestesse uudseid mõtteid, aga selts-

kondlikud ja eraviisilised kohustused seovad mind paradiisi kallastega. Kahju!“

Ning tuvike lendas ära, lehvitades tiibu.

„Aga kes oled sina?“ küsis väravavaht.

„Olen sinu järglane. Püha Peetrus, tee midagi minu heaks.“

„Ah nii, sina oled siis see varganägu Pius IX. Sina ekspluaateerid minu nime, teenid raha korjandustega Püha Peetruse nimel ja ei anna minule punast krossigi. Ära siit, lurjus!“

Ning jalahoobiga paiskas Peetrus püha paavsti maa peale...

Ühes Vatikani lossi saalis vestlesid kaks rauka. Üks oli valges, teine punases rüüs. Valgerüüline vanamees oigas ja halises, punarüüline aga hüüdis ägeduses:

„See on lõpp meie valitsemisele. Ära neetud olgu inimesed!“

Läbi ruumi kostis võimas hääl; see oli Paani hääl, looduse hääl, mis kuulutas kõmisevalt:

„Taevad on tühjad.“

Elagu tööliste-talupoegade ja töötava intelligentsi liit!

TEHNIKAÜLIKOOI SOTSIALISTLIKUS EESTIS

Eesti liitumisega Nõukogude rahvaste ühise riigiga muutub oluliselt ka meie Tehnikaülikooli ilme. Täites tähtsaid ja vastutusrikkaid ülesandeid sotsialistliku majanduse ja kultuuri ehitustöös on Tehnikaülikool asunud oma seesmises struktuuris ja sisekorras, aga ka sihtides ja püüetes uutele radadele. On ju kapitalistlik kord meil jäädavalt murtud, järelikult Tehnikaülikool ka jäädavalt vabanenud kapitalismi huvide teenimise vajadusest. Vaba sotsialistlik Tehnikaülikool näeb oma eesmärgi sääraste isikute kasvatamises, kes, tuginedes teaduse ja tehnika peenelt lihvitud radadele, pühendavad kogu oma jõu kommunismi ülesandeile. Sotsialistlik Tehnikaülikool teenib töötavat ühiskonda, mitte aga üksikuid jõukaid inimesi või rühmitusi, kes arvavad, et nende püha õigus on tööliismasside turjal ratsutada.

Vastavalt uutele ülesannetele on ENSV Tallinna Tehnikaülikooli side riigiga, s. t. töötavate masside jõulise organismiga, hoopis tihedam kui Tehnikaülikoolil kapitalistlikult-kodanlikus Eestis. See väljendub ühelt poolt selles, et üliõpilased oma õpingute vältel saavad suurte soodustuste osalisteks õppemaksust vabastamise ja stipendiumide näol; teiselt poolt lõpetajad ei jää enam saatuse hooleks, vaid asuvad kohe tööle vastavate rahvakomissariaatide poolt väljatöötatud plaanide kohaselt. Üliõpilasesse suhtub riik erilise armastuse ja hoolega, investeerides temasse suuri summasid, õigustatud teadmises, et tulevase tehnilise juhina praegune noor teadusehimuline õppiija tasub ausalt oma võla tööliiskonnale.

Sotsialistlik riik teeb suurimaid pingutusi, et ülikooli õppe- ja uurimistööd väärilt finantseerida ja seega kindlustada õppe- ja teaduslikule tööle seda kõrget taset, mis on vajalik toimuva töö tõeliselt edukaks läbiviimiseks. Riigi kulutusi ENSV Tallinna

Tehnikaülikoolile ei saa üldse võrrelda nende tagasihoidlikkude asigneerimistega, mis tehti vanasti, kus rahapuuduse argumendiga summutati õige sageli elementarsemaid kavatsusi. Praegu otsitakse ja leitakse raha Tehnikaülikooli iga õigustatud ürituse jaoks, seejuures mitte unustades ka üliõpilaskonna vajadusi; nii näiteks võimaldatakse ühiselumaja ehitamist 500 üliõpilase jaoks lähemal ajal.

Sisestruktuuris on üks olulisematest muudatustest kateedrijuhatajate instituudi sisseseadmine Nõukogude Liidus kehtiva eeskju kohaselt. Kateeder ühendab suguluses olevate distsipliinide rühma nii õppemetoodilisest kui ka teaduslikust küljest. Senise individualistlikult eraldatud üksikute professorite tegevuse asemele tuleb seega koordineeritud koostöö plaanikindlalt seatud eesmärkide saavutamiseks. See on väga olulise tähtsusega organisatsioonilik edusamm, mille positiivseid tulemusi õppetöö osas üliõpilased peatselt tundma õpivad.

Kollegiaalsete organite arv ülikooli valitsemises on taandatud ühele — ülikooli nõukogule. Muus osas on kohastatud isiklik vastutus ja vastavalt ka võim juhtivatele ametiisikutele, millega välditakse sotsialistlikus korras lubamatud venitamised ja kõhklemised otsuste tegemisel, samuti aga ka pugemine teiste selja taha. Teovõime, selge bolševistlik otsustamisvõime ja vastutusrõõm on jooned, mis iseloomustavad juhti õigel kohal. Pseudodemokraatlik sõnade tegemine ja intrigeerimine ning isiklikkude motiividega peitemängu mängimine on kategooriliselt kõrvaldatud.

Tähtsat osa ülikooli elus on kutsutud esitama ametiühingulised organisatsioonid ja nende juurde koondatud teaduslikud ja muud ringid. Komnoored aitavad kaasa vastutusrikkas kasvatuslikus organisatoorses töös. Kommunistlik partei peab tihedat kontakti Tehnikaülikooliga, juhtides kogu tööd nõnda, et sms Stalini poolt püstitatud juhtjooned leiavad edukat teostamist.

Oluliseks uudsuseks on aspirantuuri instituut, mis peab tagama teaduslikku järelkasvu kogu Liidu ulatuses. Aspirandid töötavad kateedrijuhataja kontrolli all individuaalse õppeplaani alusel, valmistades väitekirju kandidaadi teaduslikule astmele, mis avab neile tee ülikooli õppejõudude kaadrisse. Õppejõudude komplekteerimise küsimus on valusamaid probleeme just Tallinna

Tehnikaülikoolis; pole kahtlust, et aspirantuuri sooritanud noorte õpetlaste kaudu lahendatakse ka see probleem otsustavalt ja hästi.

On selge, et sotsialistlikus riigis põhjanev tähtsus on plaanikindlal tegutsemisel. Pole järelikult sallitav endine individuaalsetelt anarhiline õppimisviis, kus üliõpilane „akadeemilise vabaduse“ nimel või ka teistel põhjustel viivitas oma stuudiumiga „vaba tahte“ kohaselt. Plaanikindel töö nõuab, et kõiki võimalusi ülikoolis ka tegelikult kasutataks ja õppeplaanis ettenähtud 5-aastane õppimisaeg osutuks ka tegelikuks õppimisajaks. Vastasel korral oleksid kõik riigi majanduslikud kavad, mis on ju tihedalt seotud kaadrite loomisega, segi paisatud. Arvestades inimlike nõrkusi, on seepärast hädavajalik raudse töödistsipliini sisseseadmine ülikoolis ja pidev valve distsipliininõuete täitmise järel. Loengud peetakse selleks, et neid tegelikult kuulatakse, loengute sisu tuleb kuulajatel järjekindlalt kohe läbi töötada ja omandada, eksamid ja kontrollarvutused tuleb eranditult täita ettenähtud tähtaegadeks; teisiti ei saa õppeplaani täita. Tehnikaülikooli administratsioon kutsus kõrvalkaldujaid karmilt korrale, — see on möödapääsematu. Õppejõududest ja organisatsioonist sõltuvad vead kuuluvad kõrvaldamisele kohe, kui nad avastatakse. Õppivad noored aga peavad end pingutama, õppima, õppima ja veel kord õppima. Konsultatsioonideks ettenähtud tunnid peavad kaasa aitama tiheda kontakti loomiseks õpetajate ja õppijate vahel ning abistama neid noori, kes erilist abi vajavad. Üliõpilane on õigustatud nõudma, et ülikool kõik teeks, mis võimalik, et õppimist soodustada; ülikool on õigustatud nõudma, et õppija kõiki neid soodustusi tõepoolest kasutaks ja näitaks maksimaalset tööpinget. Neid, kes ei taha või ei suuda sammu pidada, tuleb tahes või tahtmata maha jätta. Võimed määravad nõuded, aga ka kvalifikatsiooni ja sellele rajatud tasu sotsialistliku ühiskonna poolt.

Paljudel noortel tundub pingutav töötempo ja töörohkus Tehnikaülikoolis kohutavana. Neile olgu öeldud: mitte meelt heita, vaid töötada ja töötada, täites vajaduse korral lünki eelhariduses ja ratsionaliseerides oma töömeetodeid. Pole takistust, millest bolševistliku tahtega varustatud töömees ei suuda üle saada.

Eestlaste ühinemisega Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu rahvasteperega on sotsialismi asi juurde võtnud kõrgeväärtus-

likku inimmaterjali. Inimene on sotsialistliku riigi väärtuslikem vara. Sotsialismi ehitavad esimeses järjekorras *i n i m e s e d*, teises järjekorras nende inimeste poolt loodud relvad. Väärtuslikkudest inimestest pole meil puudus. Ülesanne seisab selles, et neid inimesi välja õpetada nõnda, et nad oleksid suutelised täiuslikult omandama ja valdama teaduse ja tehnika relvi, et nad oleksid suutelised kandma Marx-Engelsi-Lenini-Stalini partei võitmatut lippu järjest uutele kõrgustele. Ühisel pingutusel, vankumata tahtest juhitud suudame seda ja teeme seda. Revolutsiooniline noorsugu, täis tuld ja ennastsalgavat töötahet, kindlustab meie sotsialistliku rahvuskultuuri õitsengu.

Elagu Nõukogude rahvaste vennalik liit ja sõprus!

ENSV ESIMENE VALIMISKAMPAANIA STALINLIKU KONSTITUTSIOONI VAIMUS

1. — Nelja aasta eest Erakorraline VIII Üleliiduline Sovettide Kongress kinnitas Nõukogude Sotsialistlikkude Vabariikide Liidu uue Konstitutsiooni, mida tema looja nime järgi nii rahvas kui ka teadus tavatseb nimetada Stalini Konstitutsiooniks. See Konstitutsioon kehtestus 1936. aasta 5. detsembril. Ja juba aasta pärast, s. o. 1937. aasta 12. detsembril toimusid selle maailma demokraatlikuma Konstitutsiooni rahvapäraseimas vaimus valimised Liidu Ülemnõukogusse.

Tol korral võttis neist Liidu Ülemnõukogu valimistest osa 96,8% Nõukogude maa hääleõiguslike kodanikkude koguarvust. Teiste sõnadega, NSVL kõrgeima riigivõimu asutise moodustamiseks korraldatud esimestel valimistel käis 94.138.159 inimesest hääletamas 91.113.153 inimest.

Nendest hääletamisest osavõtnuist hääletas kommunistide ja parteitute bolševistliku bloki poolt valimistel Liidu Nõukogusse 98,6% ja Rahvuste Nõukogusse 97,8%. Kommuniste valiti 870, parteituid bolševikke aga 273. Nii moodustunud Ülemnõukogu 1143 saadiku hulgas oli valitud tööliste seast 42,0% ehk 480 saadikut, talupoegi 29,5% ehk 337 saadikut, teenistujaid ja intelligentsi esindajaid 28,5% ehk 326 saadikut kõikide Liidu rahvuste perest.

Ülalesitatud andmed pole hoopiski mitte ainult tummad arvud. Nõukogude rahvad ja kogu maailma proletariaat võttis nad teadmiseks ülimes õnnes ning kujuteldamatus vaimustuses. Need arvud kinnitasid ja sisendasid Nõukogude rahvaise uhkust, julgust, lahtist meelt ning suurimat tööagarust uuteks tõhusateks võitudeks sotsialismi maa edasiviimisel kommunismi radadele. Aga need arvud kõnelevad erakordselt selget, ent kurjaennustavat keelt ka kodanlusele ja manduvale kapitalistlikule ümbritsusele.

Need valimiskampaania lõpptulemuste arvud annavad, e s i -
t e k s, parima tõendi selle väite kasuks, et Sotsialistlik Nõukogude
Liit on maailma demokraatseim maa, et ta on sõna otsemas mõttes
laialisdaste rahvamasside riik, kes on tõmmanud sotsialistliku ühis-
konna poliitilisele ja majanduslikule ehitustööle tohutud rahvamas-
sid ning neid aktiveerinud peagu sajaprotsendiliselt. Just säära-
sest demokraatiast on unistanud inimkonna parimad pead ammus-
test aegadest saadik.

Et andmed tööliste, talupoegade ja intelligentsi seast valitud
saadikute arvu kohta täpsalt kajastavad Nõukogude Liidu klasside
ja rahvakihistuste tegelikult kujunenud arvulisi vahekordi, siis
tõestavad nad, t e i s e k s, seda, et Stalini Konstitutsioon, mille
vaimus valimiskampaania teostati, on reaaleluline Konstitutsioon,
mis täpsalt vastab tegelikule elule ning senikujunenud ühiskond-
likule olustikule. Ta on Konstitutsioon, mille on loonud elu ise
ning millest hoovab loov elu.

Need arvud tõestavad, k o l m a n d a k s, kõigi Liidu rahvaste,
tööliste, talupoegade ja haritlaskonna sügavat sõprust ja kindlaile
aluseile rajatud koostööd, aga nad tõestavad lõppeks ka seda tõsi-
asja, et kõik need rahvused ja rahvusgrupid ning kogu töötav rahvas
tervikuna on liitselt koondunud seltsimees Stalini võitmatu lipu
ning tema targa Konstitutsiooni säravate tähistega alla.

2. — EK(b)P julgel juhtimisel eesti töölikond võttis maal-
viibiva rahvasõbraliku punaarmee ja punalaevastiku moraalsel toe-
tusel 21. juuni pöörde järgi oma elu korraldamise enda kätte. Ta
püstitas proletariaadi diktatuuri, kõrvaldades riigivõimu juurest
imperialistlikud kapitalistid, pankurid, mõisnikud ja hallparunid
ning asus 21., 22. ja 23. juuli aktidega rajama teed sotsialismile ning
ehitama sotsialistlikku ühiskonda oma maal. Otsustati astuda Nõu-
kogude Liitu liiduvabariigina, mis ka teostati. Maa kuulutati kogu
rahva omandiks, pangad ja suurettevõtted natsionaliseeriti ning
loodi nõukogude võim. 25. augustil kinnitati ENSV Stalínlik Kons-
titutsioon. Ja juba 12. jaanuaril 1941 eesti töötav rahvas astub
hääletamiskastide manu, et valida oma paremaid, ustavamaid, jul-
gemaid ja targemaid saadikuteks Liidu Ülemnõukogusse.

Lähetades eelnevate valimiste teel oma saadikuid NSV Liidu
Rahvaste Nõukogusse ja ka Liidu Nõukogusse, eesti töötav rah-

vas hakkab osa võtma esimest korda üleliidulise kõrgeima seadusandlusasutise, Ülemnõukogu tööst. Säärase üleliidulise tähtsusega ülesande täitmisel ta on asunud esimest korda pärast 21. juuni sotsialistlikku pööret teostama aktsiooni, mille ühiskondlikpoliitiline mõju ei piirdu tema oma riigi, pisikese Eesti NSV ruumalaga, vaid ulatub üle kuuendiku maailma territooriumi.

Eesti proletariaat on nüüdsete valimiste üleliidulist haaravat tähtsust õigesti mõistnud. Sellele vastavalt on ta koos oma sõbraliku talupoegkonnaga ja töötava intelligentsi agaral kaastegevusel asunud seekordset valimiskampaaniat teostama eriti innukalt. Üha süvendatavas valimisvõitluses töötavad hoogsalt ja väsimatult kõigis ringkonnis ja jaoskonnis arvukad agitpunktid, hulgalised propagandistid ja agitaatorid. Töötatakse andumusega loendamatuil instrueerimis- ja selgituskoosolekuil ning miitinguul ja loengutesaalides. Partei otsesel osavõtul ja energilisel ning kindlakäelisel juhtimisel arendavad valimiskampaania tohutut poliitilist tööd sotsialistliku demokraatliku vaimus laialdased rahvamasid, seltskondlikud organisatsioonid, ametiühingud, riiklikud asutised, valla ja linna töötava rahva saadikute nõukogud ja nende täitevkomiteed ning ringkondade ja jaoskondade valimiskomisjonid. Nüüdse valimiskampaania säärast imesteldavalt viimistletud tehnikat, nii suurejoonelist ja laiahaardelist selgitust ning kihundust, sellist rahvamasside vaimustavat koostööd ja tööõõmu pole eesti rahvas tänini veel näinud ega kuulnud.

3. — Praegune valimiskampaania on oma üleliidulise ülesande tehniliselt täitnud, kui ta on püstitanud NSVL Rahvaste Nõukogu ja Liidu Nõukogu *töötava rahva* saadikute kandidaadid, neid esitelnud *kogu* rahvale ja valijaskonnal võimaldanud neid valida ENSV saadikuiks NSVL Ülemnõukogusse.

Laitmatult on see ülesanne täidetud aga üksnes siis, kui mainitud kandidaatideks on seatud ja saadikuiks valitud säärased isikud, keda nende sellekohaste võimete järgi tohiksime kõhklematult tunnustada töötava rahva parimaiks esindajaiks.

ENSV töötava rahva parimaiks usaldusmeesteks on vaid need neist, kes evivad küllaldaselt asjakohaseid eeldusi töötamiseks kõrgeima üleliidulise seadusandliku asutise ja tema Presiidiumi erikordselt vastutusrikkais funktsioonides. Nad peavad liidu asjus

kinni pidama üldisest ühisest internatsionaalsest orientatsioonist ja töösuunast, aga nad peavad ühtlasi ka sobivalt valvel olema ENSV töötava rahva tootlushuvide eest ja vastavatel puhkudel arvestama ENSV kohalikke eriolusid ning neist erioludest kasvavaid erivajadusi. Nad peavad evima võimeid seista vapralt ja vanumatult proletariaadi klassivõitluse ohtlikumail tuleliinel. Nad peavad olema leppimatud, halastamatud ning julmad klassivaenlaste ürituste, kodanlike reaksionääride, sabotaažnike, diversantide, spioonide, reeturite ja ärandjate vastu. Seltsimees Stalin õpetas valijaid nõudma oma saadikuilt, „et nad jääksid oma ülesannete kõrgusele, et nad oma töös ei laskuks poliitilise oleskleja tasemeni, et nad jääksid leninlikku tüüpi poliitiliste tegelaste postile, et nad oleksid samasugusteks selgeteks ja kindlateks tegelasteks, nagu Lenin, et nad oleksid samasugusteks kartmatuteks võitluses ja halastamatuteks rahvavaenlaste vastu, nagu Lenin, et nad oleksid vabad igast paanikast, igast paanika taolisest, kui asi hakkab keerustuma ja silmapiirile joonestub mingi oht, et nad oleksid samavõrd vabad igast paanika taolisest, nagu oli Lenin vaba, et nad oleksid samavõrd targad ja ruttamatud keeruliste küsimuste lahendamisel, kus on vaja kõigekülgne orientatsioon ja kõigi pluside ja miinuste kõigekülgne arvestus, kelleks oli Lenin, et nad oleksid samavõrd õiglased ja ausad, kelleks oli Lenin, et nad samavõrd armastaksid oma rahvast, nagu armastas teda Lenin“. ¹⁾

Käimasolevas valimiskampanias on ENSV töötav rahvas oma proletariaadiga eesotsas hästi mõistnud kõrgetele saadikutele esitatavaid nõudeid, eeldusi ja võimeid. Ta on täiel määral arvestanud seltsimees Stalini eesitatud tarku õpetussõnu, seades saadikuteks oma raskes võitluses, maapaos ja vanglates karastatud paremikust parimaid, julgemaid ja kindlamaid. Ses asjas on eesti proletariaat osutanud tugevat klassiteadvust ning erakordselt kõrget riiklikku poliitilist taset oma praeguse üleliidulise ülesande täitmisel.

4. — Praeguse valimiskampania üleliidulise ülesande täitmisega seoses on neil riiklikel erakorralisel täiendvalimisel täita,

¹⁾ J. V. Stalin, Reč na predvõbornom sobranii izbiratelei Stalinskogo izbratelnogo okruga gor. Moskvõ, Ogiz. 1940, lk. 12 j. — Autori tõlge.

teiseks, suuri ühiskondlikpoliitilisi ülesandeid ka ENSV proletariaadi vaatekohast.

Nagu iga valimiskampaania, nii ka selle käimasoleva ülesandeks on olla proletariaadi diktatuuri vahedaks vaimseks relvaks töötavate rahvamasside klassivõitluse teoreetilisel rindel. Valimiskampaania peab andma tihedalt teravaid hoope kodanluse vaimsele mürgituskatseile ning immuniseerima töötava rahva poliitilist teadvust kodanliku maailmavaate mäda kõnts vastu. Seda suudab valimiskampaania, kui ta oma klassiteadlikke lööke sihib Stalinliku Konstitutsiooni ideoloogia lähtekohtadest, lakkamatult selgitab ja levitab selle ideoloogia päikesesäravaid tõdesid kõikjal ning nende tõdede helkivaid sõnu paiskab laialdasisse rahvamassidesse. Ta suudab otsustavalt rabada tööliklassi vaenlast, kui ta suudab proletariaadis ja temaga käsikäes võitlevates töötava rahva hulkades tugevdada peremehe hoiakut, iseteadvust, poliitilist uhkustunnet ja teadmist, et sõltub nüüd ainult töörahvast üksi, kuidas oma elu korraldada, kuidas oma jõukust ning kaitsevalmist suurendada.

Sellest vaatekohast poleks valimiskampaania tähtis poliitiline missioon ENSV proletariaadi suhtes hoopiski veel mitte teostatud, kui on saavutatud kodanluse vastu hääletusvõit saadikute lähetamisel NSVL Ülemnõukokku. Paljas hääletusvõit kodanluse üle ei vajaks töötavalt rahvalt suuremaid poliitilisi pingutusi ega erilist masside organiseerimist ja aktiveerimist. Töötava rahva hääletusvõidu saavutamises ei või olla pisimatki kahtlust kellelgi proletariaadi diktatuuri teostamistingimusi. Proletariaadi diktatuur tähendab ju rahva rõhuva enamuse piiramatu võimukäsitsemist kaputäie plutokraatlike rahajõmmide vastu. See rõhuv enamus, kes 21. juuni pöörde korral lõi kodanluse võimu mant, on pidevalt suurenenud, mispärast töötava rahva hääletusvõit praegusil valimisil on endastmõistevalt kindel.

ENSV vaatekohast on iga valimiskampaania ülesandeks valimistel saavutatavate triumfaalsete valimistulemustega:

Esiteks, tõestada ENSV proletariaadi ja seega ühtlasi kogu ENSV töötava rahva klassivaenlase purustamist üha teravneva klassivõitluse vaimsel rindel.

Teiseks, tõestada ENSV kõigi töötavate rahvakihtide, tööliste, talupoegade ja töötava intelligentsi monoliitsust s. o. tihedat

ühtsust, sõbralikku ühte- ja kokkukuuluvust, ühtlast arusaamist ühistest võitluseesmärkidest ja vajadusest teostada suurima valjusega proletariaadi diktatuuri revolutsioonilisi ülesandeid töölisklassi juhtimisel, painutamata ning kõverdamata partei poolt püstitatud ühiskondlikpoliitilist generaalliini.

K o l m a n d a k s, tõestada ENSV rahvamasside suurimat poliitilist aktiivsust ja osavõtutahet demokraatliku riigi ja sotsialistliku ühiskonna ehitustööst, kõigutamata valvsust ja valmust ennastalgavalt kaitsta oma revolutsiooni, kaitsta oma suurt sotsialistlikku kodumaad, NSV Liitu.

N e l j a n d a k s, tõestada kogu ENSV elanikkonna piiritud usaldust sms Stalinile, oma targale juhile, kasvatajale, õpetajale ja kaitsejale, tõestada kõigi ENSV töötavate rahvakihtide täielikku valmust kõhklematult järgneda ÜK(b)P ja EK(b) P ning oma poliitiliste juhtide juhiste ja käskudele mistahes olustikus ja mistahes tingimustes. Ja seda tõestab ENSV tööline, talupoeg ja haritlane, andes valimistel kõik hääled Stalinliku bloki kommunistidele ja bolševistlikele parteituile.

Neid valimiskampaania suuri ülesandeid mõistab eesti töötav rahvas ja oskab ka neid õigesti väärtustada nii üleliidulises ulatuses kui ka ENSV enda vaatekohalt. Neid valimiskampaania üleliidulisi ja vabariiklikke ülesandeid mõistab väga hästi ka tema klassivaenlane ja oskab neid ka küllaldaselt hinnata. Kartes nende ülesannete täit teostumist, taotleb kodanlus töötava rahva meeli segada, seletades, nagu polevatki massiline osavõtt valimistest sugugi vajalik, sest proletariaadi võit neil valimisel on juba ette kindel ja niisiis valimiskampaania täidab oma ülesande niikuinii. Proletariaadi klassivaenlane kasutab alati säärast vaimset mürgistusrelva neil puhkudel sellepärast, et ta väga hästi teab, et Nõukogude riigi kõigil valimistel on valimiskampaania üldiseks eesmärgiks — süvendada ja valjustada proletariaadi diktatuuri kodanluse täielikuks purukslöömiseks, tema igasuguste elementide lõplikuks väljajuurimiseks, eeskätt tema vaimumaailma hävitamiseks ja uue ühiskonna puhastamiseks kõigest kapitalistlikust vaimsest prahistusest ning teoreetilisest kõntsast.

Valimiskampaania aktiviseerib töötavat rahvast kasutama oma sotsiaalseid ja individuaalseid õigusi ja vabadusi ning täitma oma

ühiskondlikke kohuseid ja oma peremehe osa, mis on vallutatud 21. juuni pöördega ja kindlustatud 25. augusti Stalinlikus Konstitutsioonis ja mida ta enam ialgi kellelegi käest ei anna.

Valimiskampaanias töötav rahvas võitleb oma Stalinlikus Konstitutsioonis sõnastatud sotsialistliku demokratismi eest. Ta võitleb säärase põhimõtte eest, mille teostamisega saadakse tõeliselt a i n u v ö i m a l i k täielik demokraatia, sotsialistliku ühiskonna demokraatia, maailma vabam ja rahvapäraseim valitsemisvorm, säärane uut, kõrgemat tüüpi vorm, kus valitseb tõeliselt rahvas ise.

5. — Oma olulisemas ideoloogilises osas demokratism tähendab kõigi rahvaliikmete võrdseid õigusi ja vabadusi, eriti aga võrdset õigust osa võtta poliitilise võimu teostamisest. Demokratismi alusmõtete tegelik sisustamine on Nõukogude riigis võrreldamatult erinev kapitalistlike riikide omast. Nõukogude riigi poliitilise aluse moodustavad nõukogud — sovetid, mida valib vaba rahvas vabamal viisil ja mille tegelikuks juhtijaks ja peremehelikuks kontrollijaks ta jääb alatiseks. Tema saadikud sovetides on aruandekohuslikud valijate ees, kes on õigustatud õigelt teelt hälbinud või tõrkuvaid saadikuid igal ajal ära kutsuma ja neid asetama uutele. Säärast poliitilist alust ei tunne kapitalistlik ühiskond. Seal on rahvas oma töö sellega teinud, et ta on valinud saadikud vastavasse asutisse. Saadikud teotsevad aga nii nagu nad suvatsevad, küsimata, kas see rahvale meeldib või mitte, s. o. igasuguse rahva kaudu teostatava kontrollita. Nõukogude riigis rahvas jääb alatiseks riigivõimu peremeheks, teostades oma ühiskondlikpoliitilised ülesanded enda valitud sovetide abil, mis on tema tööriistaks ja riiklikeks teenreiks. Ja mida tähendab võrdseuse mõiste kapitalistlikus riigis? Juba vormiliselt ja väliselt ei ole võrdseid õigusi ega saagi neid olla kapitalistlikus riigis, sest õiguste ja vabaduste kasutamine on seal sõltuv väga mitmesuguseist piiravaist tsensusist, kuuluvusest soosse, seisusse, klassi, rassi, kirikusse, eriti aga ainelisest jõukusest. Sisuliselt on kapitalistlikus ühiskonnas vabadused ja õigused neil, kes on jõukad. Mida jõukam inimene, seda suuremad on ta vabadused ja seda arvukamad ta õigused, mida vaesem, seda väiksem vabadus ja vähem õigusi. Kel on ainult kümme küünt endale elatuse hankimi-

seks, sel on ka ainult kümme küünt, aga mitte mingeid õigusi ega vabadusi. Tingitud on säärane olustik sellest asjaolust, et kapitalistliku riigi konstitutsioon loendab küll kaunikõlalisi vabadusi ja õigusi, ei varusta aga töötavat rahvast võimalustega ega vahenditega nende kasutamiseks ja teostamiseks, nagu seda hoolikalt teeb Stalinlik Konstitutsioon.

Üsna huvitav on jälgida demokraatsete vabaduste ja kodanikuõiguste sõnastusi kapitalistlikes konstitutsioonides ja neid võrrelda Nõukogude riigi konstitutsiooni vastavate sõnastustega.

Kodanlikes konstitutsioonides kasutatakse eelistavalt kaht erimoodust, et võtta igasugune sotsiaalne mõte ja tähendus neis nimeliselt loendatud kodanikuõigustelt ja -vabadustelt. E s i t e k s tavatsetakse öelda nii, et kõigile kodanikele omistatakse need ja need õigused ning sealsamas kohe lisandatakse, et neid õigusi aga võidakse kitsendada või tühistada neil ja neil kaalutlusil või põhjusil. On selgesti näha säärasest sõnastusestki, et selle, mida esimene lause lubab, teine lause neelab kohe ära. T e i s e k s tavatsetakse öelda ja seda õige sageli, et kõigile kodanikele kindlustatakse need ja need vabadused seaduse põhjal ja seaduse piirides. On ilmne, et siin pole tegu mingi kindlustamisega, sest vormiliselt mainitud vabaduste andmine ja nende piiride, s. o. kasutamisevõimaluste määramise on konstitutsioon jätnud kodanliku seaduseandja omavoliliseks ajaks. Niisugused on need kodanliku demokraatia vormilised kodanikuõigused ja -vabadused ning nende kindlustamine, — nagu ilusasti maalitud taevatähed ilusasti maalitud taevalaotuses.

Nõukogude Stalinlik Konstitutsioon selle vastu, deklareerides ühe lausega kodaniku õigusi ja vabadusi, sealsamas ka kohe järgneva lausega kindlustab nende tõelise kasutamise ja teostamise, andes töötavate rahvahulkade kätte kõik seks vajalikud ainelised vahendid. Nii näiteks öeldakse NSVL Konstitutsiooni 125. artiklis:

„Vastavalt töötajate huvidele ja sotsialistliku korra kõvendamise eesmärgil NSVL kodanikele garanteeritakse seadusega:

- a) sõnavabadus,
- b) trükivabadus,
- c) koosolekute- ja miitingutevabadus,
- d) tänavarongkäikude ja -demonstratsioonide vabadus.

Need kodanikuõigused kindlustatakse trükikodade, paberivarude, ühiskondlike hoonete, tänavate, sidevahendite ja nende õiguste teostamiseks muude vajalike aineliste tingimuste võimaldamisega töötajatele ja nende organisatsioonidele.“¹⁾

Samasuguses sõnastusvormis on need vabadused ja õigused väljendatud samuti ka ENSV Konstitutsiooni 97. §-s.

Kodanlikes riiges on tootlusvahendid ja -riistad ainuüksi kapitalistide eraomandiks. Selle eraomandi abil hoitakse töötavad massid alatises majanduslikus viletsuses ja kapitalistide ikestavas orjuses. Et demokraatsete vabaduste ja õiguste kasustamine sõltub kasustajate ainelisest jõukusest, siis ei saa olla juttugi võrdsetest õigustest ning nende võrdsest kasustamisest ega mingist demokraatiast kapitalistliku ühiskonna majanduslikes tingimuses. Säärases ühiskonnas on tõeliselt võrdseteks vabadusteks vabadused orjastumiseks p a l k u m i s e g a kapitalistide tööikkesse, aga et seegi pole alati võimalik, siis on kõigile võrdseks vabaduseks säärases demokraatias ainus vabadus, vabadus nälgida ja nälga surra. Kapitalistlikud vabadused on sisuliselt töötava rahva ikestamissundused. Tõelised demokraatsed vabadused ja tegelikult teostatavad kodanikuõigused on võimalikud üksnes sotsialistlikus ühiskonnas.

Demokraatne individualism, kõigi kodanike individuaalne poliitiline võrdsus on sotsialistlikus ühiskonnas võimalik seetõttu, et temas on täiesti kõrvaldatud tootlusvahendite ja -riistade kapitalistlik eraomand ja seega võetud ühtedel isikuil võimalus teisi majanduslikult ikestada ning kehtvas vaesuses hoida. Sotsialistliku ühiskonna majandusliku aluse kandvaks nurgakiviks on sotsialistlik omand, s. o. omand, mille peremeheks on töötav rahvas ise tervikuna. Säärasele majanduslikule alusele rajatud ühiskonnas ei ole orje ega ikestajaid, rõhujaid ega ekspluataatoreid, mispärast kodanike individuaalsete vabaduste võrdsus poliitilises elus on siin absoluutne. Suhteline ebavõrdsus võib sellises ühiskonnas ilmnedagi üksnes tootlustegevuses, sõltuvalt kodanike individuaalsete võimete ebavõrdsusest. Sest siin kehtib printsiip: „Kõigilt võimeid mööda, igapähele tema töö kohaselt“. Järelikult sotsialistlikus ühiskonnas oleneb absoluutselt võrdsete indi-

1) Autori tõlge.

viduaalsete võimaluste kasustamine ja selle kasutamise suhtelised piirid igast indiviidist enesest. Seega tõeline isiku kõigi võimete kõigekülgne arendamine on täiuslikult võimalik üksnes vastuolude ja häiretevabas sotsialistlikus ühiskonnas. Ainuüksi sotsialismi- maa on individualismi tõeline õnne- ja rõõmumaa. Üksnes siin pole kodanikul mingeid tõkkeid oma individuaalsete võimete õitsele viimiseks.

6. — Sotsialistlik demokratism elustatuna tähendab, e s i t e k s, sotsialistlikku demokraatiat, s. o. säärast demokraatiat, kus rahvas, olles kõigi tootlusvahendite ja -riistade peremeheks, valitseb end ise. Ta tähendab, t e i s e k s, sovettide demokraatiat, s. o. säärast demokraatiat, kus rahvas valitseb end enda poolt valitud ja enda poolt kontrollitavate sovettide abil. Ta tähendab, k o l m a n d a k s, tööliste ja talupoegade demokraatiat, s. o. säärast demokraatiat, kus töötav rahvas, töölistena, talupoegadena ja haritlastena teostab proletariaadi diktatuuri töölistkonna eestvõttel. Teiste sõnadega, sotsialistlik demokratism elustatakse sovettide vormis teostatava proletariaadi diktatuuri kaudu.

Selgitades valimiskampaania käigus töötava rahva peremehelikku osa Stalinliku Konstitutsiooni alusel, tuleb rõhutavalt esildada sotsialistliku demokratismi printsiipi kõigi muude ühiskondlike korraldusprintsiipide sarjast. Sotsialistliku demokratismi põhimõtet tuleb võtta kandvaima alusprintsiibina, mille ümber koonduvad kõik teised printsiibid, nagu oksad ümber tüve, mis kindlalt juurdub proletariaadi diktatuuri toitvas mullapinnas.

Oma seekordses valimiskampaanias ENSV töötav rahvas võitleb sotsialistliku demokratismi kindlustamise eest, oma peremeheosa eest ja selle osa teostamise eest Stalinliku Konstitutsiooni vaimus.

Ta võitleb nõukogudevõimu ja sovettide kindlustamise eest kui uue ühiskonna poliitilise aluse eest. Ta võitleb sotsialistliku omandi kui rahvaomandi ja sotsialistliku majandussüsteemi kindlustamise eest, kui uue ühiskonna majandusliku aluse eest. Ta võitleb selle eest, et igaüks arendaks oma individuaalseid võimeid, et igaüks töötaks oma võimete kohaselt sotsialistliku omandi kasuks, et soetataks ja suurendataks uue ühiskonna ainelisi jõutagavarasid,

õhutataks sotsialistlikku töövõistlust, lööktöölust ja stahhaanovlust, et luuaks ja süvendataks kindlat töödistsipliini, austust töösse ning hoolikust ja kokkuhoidu ühiskonnavaradega käitumisel.

Ta võitleb oma demokraatsete õiguste ja vabaduste kindlustamise eest, õiguse eest tööle, puhkusele, sotsiaalkindlustusele, haridusele, mehe ja naise võrdsustamise eest töös ja palgas, vabaduste eest ühinguisse koondumiseks, koosolekuteks, miitinguiks, rongkäikudeks ja demonstratsioonideks, sõna- ja trükivabaduse eest, isiku- ja korteripuutumatus eest ning kirjavahetussaladuse eest.

Elaõu Stalini Konstitutsioon — sotsialismi võidu ja tõelise demokratismi konstitutsioon!

KUJUTAV KUNST KAPITALISTLIKUS JA SOTSIALISTLIKUS ÜHISKONNAS

Kunst on sotsiaalne näht, mille olemasolu õigustab paratamatu tarve, mis tekib, kasvab ja areneb igal rahval. Kunst oma olulistes osades ei sõlgu niipalju subjektiivsest hinnangust kui üldinimlikkudest püsivatest väärtustest. Väärtused on relatiivsed, kuid nad sisaldavad absoluutseid osiseid, mis domineerivad eriti kujutavas kunstis, andes sellele püsiva staatilise ilme ja võimaldades kunstiprobleeme käsitleda objektiivselt.

Kunsti ülesandeks on loova inimvaimu kujundava tegevuse abil kunstiteoste kaudu sisendada esteetilisi ja ideoloogilisi elamusi teistesse inimestesse. Kunstiteos on reaalsus, mis oma olemuselt jaguneb sisuks ja vormiks. Vorm on avaldusviis, mille meisterlikkus teeb teose tõeliseks kunstiteoseks. Sisuline, temaatiline külg haarab endasse kujutlusobjekti, teose mõtte ja ideoloogilise ülesande.

Kujutav kunst ei saa väljendusabinõude piiratuse tõttu avaldada ideid ja mõtteid nii suure elastsusega kui rütmilis-dünaamilised kunstid. Seetõttu näib, et vormiline külg evib siin suhteliselt suurema tähtsuse ja nõnda on kunstis tekkinud sisu ümber rohkesti diskussioone. Vormi vaieldamatu vajalikkus ja sisulise momendi ebakindel seisund on mõjutanud kunstiajaloo jaotamist vormide hindamise, stiilide ajalooks.

Vaadeldes aga kunsti ühiskondliku nähtusena, jälgides ta algelist tekkimist ja kujunemist, ei saa mööda minna sisust ja jätta kunstile tema loomupärasele mittevastav ühekülgne ülesanne. Ühe elemendi puudumisel ei saa kunstiteos olla oma olemuselt ja ülesandelt täiuslik. Samuti ei või üht või teist elementi tõelisest tähtsusest üle hinnata. Sisu juures toob see kaasa vormi meisterlikkuse kadumise, ilma milleta pole olemas kunstiteost tänapäevases mõttes. Omakorda formalism, andes olulise vormielementidele, jätab teose mõttetuks, kül-

maks, ühiskondlikult sidumatuks. Formalism, mis sigines hilisemal ajal, andis loomingle vale sihi ja rebis selle välja loomulikest rööbastest. On vana tõde, et ainult see kunst võib olla ilus, mis on elu enda teenistuses.

Järeldame, et sisu ja vorm kui orgaaniliselt seotud üksteist täiendavad elemendid on sedavõrd ühtsed, et nende lahutamine on võimalik ainult teoreetilises konstruktsioonis, kuid tegelikkuses oleks see vägivaldne ja kunstlik. Juba Plato näeb ideaalses kunstiteoses vormi ja sisu lahutamatu seost.

Kunst juurdub põhiliselt ühiskonda, ta ei sünni kaine külma mõistuse ajal, vaid rahva ühiste kirgedes, tungides ja tunnete pinnasest, kultuurilistele tarvetele vastava loomulikkusega. Kunsti eemaldamine ühiskondlikult pinnalt on ebaloomulik ja kunstlik operatsioon, mis viib paratamatult reaalsusest irdumisele. Ometi näeme, et kunsti ei ole neist eksitustest eemal hoitud, vaid koguni teadlikult sinna juhitud. Meid huvitavad viimase põhjused. Ajaloos märkame perioode, kus kunst on olnud kord nõrgemalt, kord tihedamalt rahvaga seotud. Paremate tagajärgede saavutamiseks oleks kohane selles mõttes vaatlusele võtta kapitalistlik ja sotsialistlik ühiskond.

Avaramaks kui kunagi varem muutus kuristik rahva ja kunsti vahel kapitalistlikus ühiskonnas. Kujutataval kunstil oli eriline tendents muutuda privilegieritud kihtide eesõiguseks. Siin lähtus kunstipoliitika oletusest, et moodne kunst seab **eo ipso** publiku teatud vaimsete ja kultuuriliste eelduste ette. Ainult vastavate võimetega varustatud osa rahvast moodustab baasi, mille piiridest väljaspool kunst ei tohi toetuspunkte otsida. Kunstilooming pidi seega olema primaarne ja tarve sekundaarne. Seejuures unustati, et nn. moodne kunst ei ole üldse normaalse evolutsiooni tulemus, vaid hoopis välispidistest asjaoludest tingitud. Ta eksirännakutes ei olnud süüdi ideoloogilise aluse otsingud, vaid materiaalsete mõjude halvav magnetiline väli.

Kunst, eemaldudes ühiskondlikult pinnalt, muutus staatiliseks, elutuks, külmaks ja formaalseks. Ta ei suutnud ega saanudki rahvamasse kaasa tõmmata. Selleks, et kunstiteos võiks nakatada teisi inimesi sama tundega, on vajalik, et edasiantavad tunded oleksid oma sed ka vastuvõtjatele ja poleks ainult autori omapärasuseks.

Kodanluse püüded pidada end kunsti monopolistideks ei põhinenud armastusel kunsti vastu ega ka õilsal armukadedusel, selleks

olid varjatud kujul hoopis üldisemad põhjused. Neid vaatlemegi järgnevalt.

Kapitali jõud oli suunatud esiteks kunstiloomingu vastu ja teiseks kunstniku isiku vastu. Kunstipoliitika ja arvustus olid juhitud kunstiloomingu kapitalismile ohtlikkude külgede paralüüsimiseks. Tähtsamaks objektiks oli siin sisuline, ideeline külg, kus avaldatavad tunded ja mõtted võivad olla valitsevale klassile ebasobivad ja ohtlikud. Teoste dünaamika võib rahvast tardunud olekust, konservatiivsuse inertsist äratada, teda mõtlema panna. Rahva eemaldumine kunstist ja kunstiteoste sisutus vastasid kodanluse põhimõttele — kunst rahvast isoleerida, ta iseseisvaks, sidumatuks ja vabaks teha. Neid ilusaid sõnu täiendas veel üllam lause — **l'art pour l'art**. Kunst ei tohtinud pakkuda elustavaid, progressiivseid tundeid, ta pidi suigutama ja pakkuma meelelist naudingut.

20. sajandi prantsuse tuntuim kunstnik Henri M a t i s s e väljendab oma mõtteid kunstist väga selgelt. Selgelt just sellepärast, et tema töödes kajastub selle klassi ideoloogia, suhtumine kunstisse, kelle esindajaks ta oli. Ta ütleb: „Kunst ei tohi häirida, kunstiteos peab vältima teemasid, mis teevad rahatuks, ta peab suigutama ja meelelist naudingut pakkuma.“ Matisse võrdleb kunsti mugava tugi-
tooliga.

See on kujukas näide, et kapitalistlikus ühiskonnas pidi kunst endale saama hoopis erilise ülesande: ta pidi rahvast rahustama, olukorraga lepitama ega tohtinud teda ärritada. Kunst täitiski need kodanluse poolt püstitatud ülesanded.

Kunsti suundumisega formalismi tundis elukeskelt tõusnud kunstnikkond küllaldase teravusega ideepuudust ja sisulagedust. See tõttu tekkis viimasel ajal küll vastupidine reaktsioon, mis ei suutnud aga õiget pinda leida. Formalism seadis kujutavale kunstile üles karmid piirid, milledest üleastumine oli lubamatu. Ta kestus löi koguni näiliku seadustekoodeksi kunstiarvustuse tarvis, mille mõjust meie kriitikud isegi praegu pole vabanenud. Kes kunstnikest julges üle astuda neist dogmaatilistest piiridest ja rõhutas sisulist külge, seda nimetati kinnisidee alusel kindlasti literaadiks ja kunstiteost literatuuriks.

Formalism tekkimist põhjustasid veel teised asjaolud. Kodanlus atakeeris ka kunstniku isikut, et ta loovat elavat ja selle tõttu konservatiivsele olukorrale hädaohtlikku vaimu avaliku ja poliitilise elu aree-

nilt välja lülitada, seega seda paralüseerida ühtlasi väljaspool loomingut.

Kunstnikud tembeldati mingeiks veiderdajaiks, kelle mõistusega ja käitumisega pole kõik korras. Esimene ülesanne sellel hinnangul oli hävitada kunstniku mõtteavalduste oletatav mõju ja teiseks soov sulgeda tal pääs intelligentsi juurde, kus ei evi tähtsust nõndapalju mõtteavalduste autoriteetsus, kui nende loogiline tõde. Seda arvamist sugereeriti rahvamassidesse, ja suures ulatuses avaldaski see sää-rast mõju, et kunstnikku kui inimest võeti teatava eelarvamusega. Pookides kunstnikkonnale veel teisigi negatiivseid omadusi, tõrjuti ta tagasi ühiskondliku elu keskustest. Rääkimata üldkultuurilistest aladest — kunstnikud ei pääsenud isegi kunstipoliitikat juhtima — neile „lubati“ lahkelt jääda oma loomingulisele alale ja neid asendasid bürokraatlikud võhikud.

Kunstnik oli välja lülitatud seltskonnast ja isoleeritud rahvast. Ta tõmbus tagasi oma ateljee nelja seina vahele. Rahva südametuiked, elu voolavus ja reaalsus jäid kaugeks kuminaks kunstniku kõrvus. Eemaldudes reaalsest maailmast unustas ta selle, luues aseaineks sellest isikliku abstraktsiooni, subjektiivsete tunnete ja tundmuste riigi. Kuid ammutanud tühjaks oma tunnetereservuaari, ei suutnud kunstnik enam uut jõudu omandada. Reaalse kandepinnaga ühendav tuiksoon oli läbi lõigatud. Selle tagajärjeks oli, et sisu täiteks ei olnud enam toormaterjali. Kunstnik, tunnetades hästi seisukorra ebanormaalsust, otsis endale rahuldust ja õigustust vormi täiuslikus väljaarendamises. Ta oli sunnitud probleemide raskuspunkti viima ainult vormile. Sellelegi kaasusid komplikatsioonid. Irdumine elust kõigutas kunsti stabiilsust, ühiskondliku sideme katkemine põhjustas kujutava kunsti anarhilise ekslemise nn. moodsate voolude kaoses. Kunsti teemaatika muutus stabiilseks ja steriilseks, kus ei kajastunud enam tege-liku elu pulbitsemine. Vormitavaks aineks sai abstraktne verevaene idee.

Peab tunnistama, et formalistid saavutasid tõesti häid tagajärgi selles, mis puutub värvisse ja vormisse. See tarvilik tehniline täius ei ole tühja joosnud. Vormi suhtes tuleb tänapäeva realistidel neilt kindlasti eeskuju võtta, sest sisu vormistamine ei ole komplitseeritud ülesannete juures kerge.

Tekkinud olukorrale vaatas rahvas erilise arusaamisega. Rahul-

duti seletusega, et rahvamas ei suuda kaasa sammuda kunstniku peenendatud hingeeluga. Objektiivsed etteheited langesid selle tõttu vaele aadressil.

Kunstniku paratamatul põgenemisel vormikülluse riiki oli siiski ka positiivne tagamõte. Ta valitses seda maailma veel isiklikult, luues kogu kunstile kaitseseisukorra. Tänapäeval ei saa meie neist kunstnikest rääkida kui kodanluse teenistuses seisvatest selle sõna otsemas mõttes. Kodanlusel olid aga selleks püüdlused. Peale esimest imperialistlikku sõda tõstis pead uus kodanlusekiht — väikekodanlus, hoopis erisuguste maailmavaadete ja tavadega. See oli sõja ajal rikastunud tõusiklus, kes hiljem veelgi rikastus ja mängis oma majandusliku jõukuse tõttu ühiskondlikus elus suurt rolli.

Tolle kihi põhimõtteks oli mitte kunst kunsti pärast, vaid — kunst külaliste pärast. Tõusikluse vintske vaim valgus koguni kultuursema-tesse keskustesse. Seepärast ei saa alahinnata tõusikluse ja snobismi mõju meie mõningates loomingugruppides.

Paljud kunstnikud salgasid maha oma loomulikud impulsid ja asusid tolele libedale teele. Kuid nendegi nimede kõlavus ei olnud vajalikult peen ja looming küllalt salonglik. Erilist furoori löid seepärast välismaalased-portretisid ja seda just nende juures, kellel oli vara ja võim rahvusliku au kaitsemiseks.

Näeme, et õilis lause — kunst kunsti pärast — kujunes tegelikult tühjaks kõmisevaks fraasiks. Kõige selle kõrval kunstniku materiaalne olukord, raske töö kõrval, mille kolossaalsusest saavad aru ainult loominguprotsessiga seotud isikud, oli vähem tasuv kui ühelgi teisel tööalal ja elatusmiinimumi saavutasid loomingulisel alal ainult üksikud.

Küsimused, mis puudutavad kultuurkapitali, kunstikoole, organiseerimist ja üldise kunstipoliitika juhte, on käesolevas artiklis liialt spetsiifilised, kuigi nad aitaksid selgitada olukorda, kuhu oli sattunud kodanliku Eesti kujutav kunst.

Lahenduse sellesse ummikusse tõi alles uus ühiskondlik struktuur. Sotsialistlik ühiskond tegi viivitamatult endale ülesandeks juh-tida kunst õigetele ideoloogilistele alustele ja kunstilooming ta õigele lähtele, ja teisiks — võtta revideerimisele kunstniku ühiskondlik seisund.

Kohane oleks kõrvutada Matisse'i iseloomustava väljendusega L e n i n i mõtet, et kunst kuulugu rahvale. Kunst peab oma juurtega

tungima laiade töötavate masside sügavusse. Ta peab olema nendele massidele mõistetav ja armastatud. Ta peab ühendama nende masside tundeid, mõtteid ja tahet — neid tõstma. Ta peab äratama neis kunstniku ja neid arendama.

Kui kapitalistlikus ühiskonnas on kunst selleks, et rahvast suigutada, siis sotsialistlik ühiskond, mis ilma kunstita on kujutlematu, vajab kunsti rahva ergutamiseks ja arendamiseks. Veel enam: ta seab endale ülesandeks passiivse huvi varieerimise aktiivseks huviks. Ta ergutab rahvast kunstilisele isetegevusele, missugust kapitalistlik ühiskond ei tunne. Mitteprofessionaalne kunstiline isetegevus ongi juba Nõukogude Liidus pinda leidnud.

Selleks, et kunst võiks huvitada rahvast, on ta reaalne, kuid et rahvast endaga kaasa tõmmata, peab ta olema aktuaalne. Kunstiteos, kus kajastuvad aga aktuaalsed sündmused, on momendil värskem, ja monumentaalsem tulevaste aegade suhtes.

Sotsialistlikus ühiskonnas kaotab kunst külma formaalsuse ja muutub dünaamiliseks, milles kajastub tegeliku elu pulbitsemine. Avar temaatiline väli annab kunstnikule võimaluse kaasa elada suurtele ajasündmustele ja -murrangutele. Kunstnik seisab kesef tänapäeva realismi, s. o. sotsialistlikku realismi.

Formalistikas arusaadavail põhjusil enam eelistatud alad — nätüürmort ja maastik kaotavad oma erikaalu. Nende ebaaktuaalsus ja staatika ei ole kooskõlas tänapäeva elu tempoga ja aja sündmusrikkusega. Neid asendavad portree ja žanrimaal.

Kunstnikul tuleb portreedesse jäädvustada tähelepanuväärivad rahva esindajad ja loomingus fikseerida aja tähtsamad sündmused, asetades sinna suurt psühholoogilist jõudu ja maksimaalset ilmekust realistlikus käsitlusviisis. Meisterlikku vormi täiendab sisu. Sotsialistlik realism loob harmoonilise kunstiteose, sünteesiga vormi ja sisu vahel.

Kunstniku suhtumisse on tulnud uued vaated. Kunstnikule ei vaadata enam kui logelejale ja ebaproduktiivse töö tegijale. Sotsialistlik ühiskond mõistab selle töö tähtsust, ja kunstnikku hinnatakse kui kaastöölise ühises ülesehitustöös. Enam pole vaja ta isikut vales valguses paista lasta, sest ta loov vaim identifitseerub sotsialismi suunaga.

Kodanlus seadis enese õigustamiseks üles laialttuntud oletuse, et kunstnik ei tohi elada aineliselt heas seisundis loomingu huvides.

Sotsialistlik ühiskond vastupidi lubab kunstnikul kogu oma tähelepanu pühendada loomingule. Materiaalsed küsimused ei tohi muutuda loominguprotsessile häirivateks.

Arusaadavalt ei tundnud kapitalistlik valitsev kiht huvi noorte annete kasvatamise, arendamise ja kujundamise vastu. Selle tõttu on paljud noored jõud purunenud vastu rahavõimu raudseid müüre. Nende kadumine on olnud eesti kunstipõllule suureks miinuseks.

Sotsialistlik ühiskond ei tunne tööpuudust — iga loov jõud paigutatakse vastavas tööprotsessis vastavale kohale. Kunstikoolide õpilaskonnale, kelle püüdlustele ja vähestele tulevikulootustele majanduslikus mõttes ei olnud kapitalistlikul ühiskonnal midagi vastukaaluks seada, on kindlustatud õpingute täielik lõpuleviimine. Enda kunstipõpingutesse pühendamise oli teataval määral juba ette ohvriks ühiskonnale, mis peaks aitama kompenseerida ka sotsiaalset päritolu, et kunstile ei läheks kaotsi ainukestki lootustandvat annet.

Sotsialistlik ühiskond jätab kunstnikule suurima vabaduse. Ta annab võimaluse rahvusliku kunsti loomiseks, milleks siiani olid takistuseks igasugused diktaadid ja häirivad asjaolud. See ei tohi aga sündida kunstlikult, vaid peab sündima intuiitiivselt.

Kunstnik ja rahvas on lõppeks kodanluse kiuste siiski üksteise leidnud. Sotsialistlik ühiskond vajab kunsti, rahvas hindab kõrgelt oma kunstitegelasi, kuid nõuab neilt ka sama palju. Meie kunstnikonnal tuleb täita temale asetatud lootused ja koos rahvaga vastu sammuda paremale ja kõrgemale kultuurile.

Elagu Nõukogude Liidu üheõiguslik naine — aktiivne osavõtja riigi juhtimisest, meie maa majanduslikust ja kultuurilisest ülesehitustööst!

PÖRANDAALUNE

is tuleb, see ei tule üle öö,
 kuid tema tulekuks käib töö ööd-päevad.
 Ma tahan taguda, sest maailm köeb,
 käed alasile tulist rauda säevad.

See kõlab nagu kannel, nagu flööt
 mu südames, see uus ja kirgas lootus,
 ma p e a n minema, et teha seda tööd,
 et täituks kogu rahva pinev ootus.

Õö laskub majadele,
 pargi puud on märjad,
 vihm viljaväljus sahistab.
 Kui ta mind täna vahistab,
 siis seltsimeeste haudu katvad pärjad . . .

Ei lasta pärgadega matta neid,
 vaid julmalt
 kui koeri auku aetakse,
 auk poriga veel kaetakse . . .
 Ent milleks nukrutseda! Teele uljalt!

Mind viha toitnud juba lapseeast
 neid kiskjaid loomi nähes ümberringi,
 ja nüüd, mil kõige selle põhjust tean,
 tean ka, et meie nendega ei tingi.

Järk-järgult selles vaikes mädasoos
 me äratame piinat rahva unest:
 kord tõuseb linn ja maa ning üheskoos
 me lähme läbi surmast, veest ja tulest!

1938. a.

KIRJANIK

Sa vahid raamatusse aastad ringi
ja veel ei tunne oma seltsimeest,
kes võitleb sama leivapala eest
ja su'ga istumas käib ühel pingil!

Sa vahid raamatusse aastad ringi
ja mõtled, kuskil kaugemal on mass,
kui talle mõne luulesõna kingin,
see oleks alles üllas tegu vast!

Ent need, kes sinu ümber aastad ringi
on kogend ühist häda, ühist head,
ei suuda sinu kõõrutusest mingit
muud arvata, kui et sul kõlkaist pea.

Ja kui nad, — viimsest pingutusest tingit, —
kord võidavad, siis oleks seegi hea,
kui üks neist ülespoole püüdvaist hingist
kord südamest su koltund värssse neaks.

1939. a.

EESTI ÜLIÕPILASKONNALE

Kapitalistlik kord, mis kehtis Eestis, lõi sellele korrale vajaliku kasvatus- ja haridussüsteemi, millele allusid ka kõrgemad õppeasutused. Kasvatuse ja hariduse sihiks oli teenida kapitalistlikku korda. Sellega on seletatav, et kõigis meie koolides kasvatati marurahvuslust ja vihavaenu Nõukogude Liidu vastu. Samuti kasvatati noorsugu usu vaimus. Tartu Ülikoolis oli isegi usuteaduskond. Rääkimine usuteadusest, tähendab aga irvitamist teaduse üle, sest seal, kus valitseb usk, kiusatakse teadust taga. Haritud inimesele paistab võimatuna, et koolis, veel enam aga kõrgemas koolis, õpetatakse usku. Sellist teaduse narrimist tuli Eesti haritlaskonnal ja üliõpilasil taluda „iseseisvuse“ ajal. Siis valitsesid kapitalistid ja suur-maaomanikud ja ühes nendega nende ideoloogia — usk ja ebausk. Kui üliõpilased juba enne revolutsiooni ei sallinud usku kõrgemas koolis, siis pidid nad seda kannatama „iseseisvuse“ ajal. Veel enam, usu õpetamine kõrgemas koolis hakkas paistma üliõpilaskonnale isegi normaalsena, samuti nagu ürgaja inimesele paistis normaalsena tol ajal valitsev ebausk. Kivi-ajal arvati jumalust olevat kivides ja kändudes ja loodusnähtustes, hiljem pandi ta piiblisse, millest loeti teda ülikooli kateedritelt. Kui oli vajaliselt palju loenguid peetud, muutus ka see toiming tavaliseks ja normaalseks. Piiblit aluseks võttes loodi vähe targemate inimeste tarvis igasugused idealistlikud filosoofilised süsteemid. Kui omal ajal Eduard Vilde kirjutas teose „Tallinna narrid ja narrikesed“, siis paljud narrid õppisid sellest ja loobusid narrustest. Aga usuõpetamist jätkati koolides. Siin ei loobunud narrustest. Kuidas loobudagi, kui kateedri-narridele maksti selle eest head palka ja kuulajajale-narrikestele lubati pastorihärra kohti. Need aga, kes olid usunarruses eriti agarad, võisid tõusta praostiteks ja jõuda veelgi kõrgemapalgalistele kohtadele.

Nõukogude võim kõrvaldas usuõpetuse koolidest, andes sellega võimaluse õpetajail õpetada ja õpilaskonnal õppida teadust. Osa õpilas- ja üliõpilaskonnast ei saanud alguses sellest Nõukogude võimu tähtsast sammust aru ja suhtus sellesse külmalt. See andis hoogu rahvavaenlastele, kes püüdsid selles olukorras alata sotsialistlikku ülesehitustöö kahjustamist ideoloogilisel rindel, kuid ometi nad ei leidnud poolehoidu õpilas- ja üliõpilaskonnas. Praegu on kõrgemates õppeasutustes loodud normaalne olukord ja tööõhkkond. Veel enam, üliõpilaskond on nüüd asunud suure innuga õppima marksismi-leninismi. Vana, kapitalistliku maailmavaate asemele tuleb uus, sotsialistlik maailmavaade. Aga selleks, et omandada uut maailmavaadet, tuleb lahti saada vanadest ja ebaõigetest tõekspidamistest. Uute tõdede ja uue maailmavaate omandamiseks on meie õppival noorsool tarvis teha veel palju tööd.

Esmajoones on tarvis asuda Marxi, Engelsi, Lenini, Stalini tööde uurimisele. Sotsialistliku ühiskonna ülesehitamisele aktiivseks kaasaaitamiseks on vaja põhjalikult tunda suurt õpetust sotsialismi üle. Marksismi-leninismi aluseid, mida meil nüüd kõrgemates koolides õpetatakse, on võimalik omandada tõeliselt ainult siis, kui käsikäes Partei ajaloo lühikursusega õpitakse veel Marxi, Engelsi, Lenini ja Stalini töid. Meie õppimise puuduseks on, et püütakse läbi ajada ainult lühikursusega. Eestikeelset poliitilist kirjandust ei ole küllaldaselt. Seda on vaja kiiresti soetada. Tähtsamaks ja suuremaks ülesandeks olgu meil kõrgemate õppeasutuste raamatukogude varustamine marksistliku kirjandusega. Kommunismi õppimine ainult raamatuist, ei ole ka õige. See oleks tuupimine, mille tagajärjeks võib olla kõik muu, kuid mitte kommunismiõpetuse tõelik tundmine. Et omandada tõelist kommunismi, tuleb võidelda kommunismi eest, siis jääb ka raamatutarkus pähe ja saab mõistetavaks.

Järelikult, meie õppival noorsool tuleb õppida kommunismi sotsialistlikus ülesehitustöös ja ühiskondlikus elus, mitte ainult raamatuvirnade taga. Kuigi üliõpilased võtavad sotsialistlikust ülesehitustööst aktiivselt osa, tuleb märkida, et ühiskondlik töö õppeasutustes enestes on nõrgal järjel. Üliõpilaste osavõtt kateedrite tööst ei ole küllaldane, samuti jätab soovida ka ametiühingute töö. Nõukogude Liidu kõrgemates õppeasutustes peavad ameti-

ühingud organiseerima üliõpilaskonna aktiivset seltskondlikku tööd. Selle ülesandega ei ole meie ametiühingud veel suutnud toime tulla.

Tähtsa ülesande on täitnud kõrgemates koolides kommunistlike noorte algorganisatsioonid. Neilgi seisab palju veel ees.

Noorteorganisatsioonide puuduseks on, et nad visalt suurenevad ja aeglaselt koondavad enesesse uusi liikmeid üliõpilaskonnast. Siin ollakse liialt „ettevaatlikud“. Selle asemel, et võtta noori eneste ridadesse ja kasvatada neid ühiskondlik-poliitilises töös, ootavad noorteühingute algorganisatsioonid, millal noored ise saaksid poliitiliselt küpseks. Selle ootamise asemel on tarvis teha aktiivset poliitilist kasvatustööd. ELKNÜ Eestis, millest on tulnud enamus meie tähtsamaid partei, nõukogude ning ametiühingute tegelasi, eesotsas EK(b)P KK sekretäri sms K. S ä r e'ga, peab nüüd Nõukogude valitsuse ajal kiiresti kasvama ka meie kõrgemate õppeasutuste osas ja andma hulgaliselt aktiivseid tegelasi, sest neid vajab meie sotsialistlik kodumaa.

Suured ülesanded seisavad ees kogu meie üliõpilaskonnal. Tal tuleb vabaneda kõigist kapitalistliku ühiskonna halbade traditsioonidest. Elu tuleb korraldada sisuliselt ümber, nõukogude korra vajaduste kohaselt. Marurahvuslusele tuleb teha lõpp ja arendada usuvastast selgitustööd. Tuleb puhastada enesete hulgast välja rahvaenlased. Ei tohi olla passiivsust ühiskondlikus elus. Sotsialistlikust ülesehitustööst tuleb võtta energiliselt osa ja õppida intensiivsemalt kui kunagi varem.

Kommunistliku noorteühingu algorganisatsioonid ja ametiühingu komiteed peavad organiseerima eelloetletut Kommunistliku Partei juhtimisel.

NSVL ÜLEMNÕUKOGU

I. NSVL ÜLEMNÕUKOGU MOODUSTUS

1. NSVL Ülemnõukogu kui kõrgeim asutis. — NSVL Ülemnõukogu on NSVL riigivõimu kõrgeimaks asutiseks. Oma asendi poolest tema ei allu ühelegi teisele NSVL asutisele. Tema enda tahtelega aga alluvad kõik teised asutised üle kogu Liidu, olgu nende asend riigiasutiste astenduses milline tahes.

NSVL Ülemnõukogu omadus olla NSVL riigivõimu kõrgeimaks asutiseks avaldub tema võimutäiusena järgmistes asjaoludes:

E s i t e k s kohustab NSVL Konstitutsioon kõiki riiklikke ja seltskondlikke organisatsioone ja asutisi, ettevõtteid ja käitisi oma tegevust alati kokkukõlastama NSVL Ülemnõukogu tahtega, mille ta teeb teatavaks ja paneb kehtima seaduste näol.

T e i s e k s on riigivõimu järgnevad kõrgemad valitsemisasutised kohustatud Ülemnõukogule oma tegevusest aru andma.

K o l m a n d a k s on Ülemnõukogul Konstitutsiooni põhjal õigus need kõrgemad riigi ja rahva teenistujad, kelle tegevus teda ei rahulda või kes pole käitunud tema tahte kohaselt, ametist vabastada ja nad asendada sobivamatega.

N e l j a n d a k s on Ülemnõukogul kui riigivõimu kõrgeimal asutisel õigus igas asjas korraldada uurimist ja kontrollida oma tahte täpsat täitmist alluvate asutiste ja teenistujate poolt, moodustades seks otstarbeks täisvolilisi juurdlus- ja revideerimiskomisjone.

NSVL Ülemnõukogu, olles küll oma asendi ja võimutäiuse poolest teiste seas kõrgeimaks asutiseks, sõltub teiselt poolt ise ometi täielikult rahvast, s. o. hääleõiguslikust kodanikkonnast. **E s i t e k s** — kõik NSVL Ülemnõukogu liikmed on tõelised rahvasaadikud, keda maailma kõige vabama ja rahvalikuma valimise teel peremehelikult lähetab sinna rahvas ise. **T e i s e k s** — need saadikud on kohustatud oma sealsest tegevusest valijaskonnale aru andma. **K o l m a n d a k s** on valijaskond õigustatud oma ringkonnast valitud saadiku seaduses ettenähtud korras igal ajal ära kutsuma ja tema asemele uut, meelepärast valida. Praeguse Ülemnõu-

kogu isikkonna valimise eelpäeval, 11. detsembril 1937 seltsimees Stalin ütles ühel valimiskoosolekul: „Saadik peab teadma, et ta on rahva teener, rahva poolt saadetud Ülemnõukogusse ja et ta peab sellel joonel hoiduma, mille kohta talle rahvas on juhtkäsud andnud.“¹⁾ Ei saa olla Ülemnõukogu liige see, kes ei hoiaks alatist sidet oma rahvaga, kes ei õpetaks teda ega õpiks temalt, kuidas asju ajada, või kes ei püüaks saada oma rahvalt heakskiitu ja täit õigustust sellele, mida ta on teinud Ülemnõukogus.

Säärast riigivõimu kõrgeimat asutist nagu on Ülemnõukogu ei tunne ükski riik kapitalistlikus maailmas. Pole teist säärast asutist kogu maailmas, mis oleks tegelikult tõesti kõrgeim oma asendi ja võimutäieuse poolest, seejuures aga ometi rahvast täiesti sõltuv.

2. Ülemnõukogu kui kahekojaline asutis. — Rahvas valib Ülemnõukogu liikmed — saadikud üldise, võrdse ja otsese valimisõiguse alusel salajase hääletamise teel. Saadikud valitakse vastavate kodade järgi.

NSVL Ülemnõukogu moodustub kahest kojast. Üheks on Konstitutsiooni järgi Liidu Nõukogu, mille seltsimees Stalin nimetas ka esimeseks kojaks. Teiseks on Rahvuste Nõukogu, mille seltsimees Stalin nimetas teiseks kojaks.

Esimene koda — Liidu Nõukogu valitakse valimisringkondade järgi nii, et 300 tuhande elaniku kohta tuleb üks saadik.

Teine koda — Rahvuste Nõukogu valitakse liidu- ja autonoomsete vabariikide, autonoomsete oblastite ning rahvusringkondade järgi nii, et igast liiduvabariigist tuleb 25, igast autonoomsest vabariigist 11, igast autonoomsest oblastist 5 saadikut ja igast rahvusringkonnast üks saadik.

Kojad on teineteisega kõigis asjus täiesti võrdsed. Juriidiliselt see võrdsus avaldub:

esiteks selles, et mõlemad kojad valitakse neljaks aastaks, s. o. Ülemnõukogu ametikestuse ajaks, ühel ajal korraga;

teiseks — mõlemate istungjärgud algavad ja lõpevad ühel ajal; kolmandaks — mõlemal on võrdsel määral õigus seaduste algatamiseks;

neljandaks — Ülemnõukogu seadus pääseb kehtima vaid siis, kui ta on vastu võetud mõlemas kojas;

viiendaks — mõlemad otsustavad asju lihthälteenamusega;

kuuendaks — mõlematel on ühesugune ehitus ja sisekorraldus;

seitsmendaks — Ülemnõukogu mõlema koja ühisistungeid juhatavad kodade juhatajad järgemööda, teineteise alla;

¹⁾ Vt. J. V. Stalin, Reč na predvubornom sobranii izbiratelej stalskogo izbirateljnogo okruga gor. Moskvõ, 1940, lk. 11.

kaheksandaks — sobituskomisjon (mitte lepituskomisjon!) kodadevaheliste lahkuminekute lahendamiseks moodustatakse kumagi liikmeist võrdsel alusel.

Sellest kõigest järeldeb, et üks koda pole „ülem“ ega teine „alam“, nagu on nimetustekohaselt säärase kodade vahekord tegelikult ekspluataatorlikes riiges, mistõttu üks koda muutub mõttekuks või siis vaid teise pidurdajaks ja häirijaks.

Milleks on tarvilik NSVL Ülemnõukogu teine koda?

Seltsimees Stalin seletas seda järgmiselt: „... NSVL pole ühtne rahvusriik. NSVL on, nagu teada, paljude rahvuste riik. Meil on olemas kõrgem organ, kus on esindatud NSVL kõigi töötajate ühised huvid sõltumatult nende rahvusest. See on Liidu Nõukogu. Kuid NSVL rahvustel on peale üldiste huvide olemas veel *oma erilised, spetsiifilised* huvid, seotud nende rahvuslike iseärasustega. Kas tohib neid erilisi huve alahinnata? Ei, ei tohi. Kas on tarvilik eriline kõrgeim organ, mis peegeldaks just neid spetsiifilisi huve? Tingimata on tarvilik. Ei saa olla kahtlust, et ilma sellise organita oleks võimata valitseda säärast paljude rahvuste riiki nagu NSVL. Selliseks organiks on teine koda, NSVL Rahvuste Nõukogu.“²⁾

II. NSVL ÜLEMNÕUKOGU ÜLESANDEID

3. NSVL Ülemnõukogu seadusandlusülesandeid. — Kõigis riiges liigitatakse riigiasutiste ülesanded kolme liiki: *seadusandlusülesanneteks*, täitvaiks ja korraldavaiks ehk lühidalt — *haldusülesanneteks* ja *kohtuülesanneteks*. Seadusandlusülesanded on üldiste põhimõtete püstitamine ja nende kehtestamine üldnormidena seaduse näol, s. o. kõigile kohustuslikuks tegemine. Haldusülesanded sisaldavad üldnormide täitmises ja nende alusel korralduste tegemises üksikuil tegeliku elu juhtudel. Kohtuülesanded on seotud õigusmõistlemisega, s. o. üksikute juhtumite lahendamisega vaidluspuhkudel.

NSVL-s on kohtuülesanded eraldatud seadusandlus- ja haldusülesandeist ja antud iseseisvate ning sõltumatute kohtute täita.

Ka seadusandlusülesanded on eraldatud haldus- ja kohtuülesandeist. Seadusandlust teostab NSVL-s eranditult üksnes Ülemnõukogu. Ükski teine asutis, peale Ülemnõukogu, ei tohi tegeleda seadusandlusülesannetega, s. t. *seaduste* andmisega.

Sms Stalin ütles Konstitutsiooni projekti juurde esitatud täienduse arutamisel, mille kohaselt taheti võimaldada seadusi anda ka Ülemnõukogu Presiidiumil: „Ma mõtlen, et see täiendus ei ole õige ega tule Kongressil vastu võtta. On vaja ükskord lõpetada

²⁾ Vt. J. Stalin, Voprosõ leninizma, 1940, lk. 529 j. — Autori tõlge.

selle olukorraga, kus seadusandlustab mitte mõni üksik organ, vaid terve rida organeid. Niisugune olukord räägib seaduste stabiilsusepõhimõtte vastu. Kuid seaduste stabiilsus on meile praegu rohkem vajalik, kui ta kunagi on olnud. Seadusandlust NSVL-s peab teostama ainult üks organ — NSVL Ülemnõukogu.“³⁾)

NSVL Ülemnõukogu annab vaid üleliidulise tähtsusega seadusi. Oma vabariikide piirides annavad seadusi ka liidu- ja autonoomsete vabariikide ülemnõukogud.

Üleliidulise tähtsusega seadused on NSVL Konstitutsiooni art. 14. täpsalt piiritletud.

NSVL Konstitutsiooni art. 14. järgi annab NSVL Ülemnõukogu seadusi, s. o. paneb kehtima üldisi põhimõtteid järgmiste küsimuste lahendamiseks:

1) riigi julgeoleku-, välis- ja sõjaküsimused, kaasa arvatud ka väliskaubanduse, Liidu riikkondsuse ja välismaalaste asjad;

2) rahandus, pangandus, krediitindus, laenundus ja riiklik kindlustus;

3) transport ja side, põllumajandus ja tööndus ning rahvamajanduslik üldplaneering ja arveldus;

4) kohtukorraldus, prokuratuur, protsessi-, tsiviil- ja kriminaalkoodeksid ning üleliiduline amnestia.

Peale nende alade seaduste NSVL Ülemnõukogu annab veel ka „raamseadusi“, mida konkretiseerivad liidu- ja autonoomsete vabariikide ülemnõukogude seadused üksikasjalisemalt oma kohalikkude olude kohaselt, järgmistel aladel:

1) maa-, maapõuevarade, metsade ja veekogude kasutamine,

2) hariduse ja tervishoiu korraldamine,

3) tööseadusandlus.

Tavalise seadusandluse kõrval tuleks mainida ka Konstitutsiooni muutmist, mis otsustatakse kummagi koja $\frac{2}{3}$ häälteenamusega.

4. NSVL Ülemnõukogu haldusülesandeid. — Kuigi üldpõhimõtteliselt NSVL Ülemnõukogu on seadusandlusasutis, s. o. asutis, kes püstitab üldisi põhimõtteid üldiste küsimuste jaoks, tegeleb ta siiski ka üleliidulise tähtsusega üksikküsimuste lahendamiseks, s. t. täidab mõningaid korraldavaid ehk haldusülesandeid.

Nii on tal haldusüleandeid kõigepealt seoses teiste tähtsamate asutiste loomisega ja teenistujate ametisse seadmiseks (nn. *kreatiivsed* ülesanded). Sii kuuluvad:

1) omaenda siseorganite moodustamine, millistest tuleb peale kodade juhatajate ja nende asetäitjate loendada NSVL Ülemnõu-

³⁾ Ibid., lk. 530 j. — Autori tõlge.

kogu alalisi komisjone: a) seadusandlusesitiste komisjoni, b) eelarvekomisjoni ja c) välisasjadekomisjoni, peale nende tarbe korral moodustatavaid muid komisjone, nagu pariteetseid sobituskomisjone, juurdlus- ja revideerimiskomisjone jne.

2) NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi moodustamine;

3) plenaaristungil NSVL Valitsuse — Rahvakomissaride Nõukogu moodustamine, üksikute rahvakomissaride vabastamine ja uute valimine RN Esimehe esitusel;

4) NSVL Ülemkohtu moodustamine;

5) NSVL Prokuröri nimetamine.

Peale selle on Ülemnõukogul veel haldusülesandeid seoses teiste kõrgemate asutiste tegevuse üle valvamisega (nn. *kontrollimisülesanded*). Siia kuuluvad säärase asutistena:

1) NSVL Ülemnõukogu Presiidium,

2) NSVL Valitsus,

3) NSVL Rahvakomissariaadid.

Mainitud asutiste kaudu või otseselt oma juurdlus- ja revideerimiskomisjoni abil teostab NSVL Ülemnõukogu kontrolli tarbe korral kõigi teiste riiklike ja seltskondlike organisatsioonide tegevuse üle ja valvab Konstitutsiooni täitmise järele.

Lõppeks on NSVL Ülemnõukogul täita ka mitmeid teisi aktiivhalduse ülesandeid (nn. *funktsionaalseid* ülesandeid). Siin tuleb loendada:

1) sõjaseisundi kuulutamine ja rahu tegemine,

2) laenude tegemine,

3) NSVL rahvamajandusplaanide kehtestamine,

4) NSVL ühtse eelarve ja kohalike maksude ja muude tulude kinnitamine,

5) uute kraide ja oblastite ning autonoomsete vabariikide moodustuste kinnitamine,

6) liiduvabariikide vaheliste piirimuutuste kinnitamine,

7) uute vabariikide Liitu vastuvõtmine.

Kõik haldusülesandeid, välja arvatud mõningad kreatiivset laadi ülesanded, lahendatakse üldiselt *seaduse* vormis, mis on NSVL Ülemnõukogu tavaliseks aktiks.

AKUSTIKA MUUSIKALISE ÕPPEAINENA

Muusika kasutades väljendusvahendina heli on võrreldes teiste kunstiharudega, eriti kujutava kui tavaliselt vaid nähtavat maailma jäljendava kunsti kõrval võib-olla kõige enam inimese tundeelamuse otseses teenistuses.

Loovale ja tõlgendavale muusikale kui puhtkunstilisele eluaval-dusele on viimasel ajal teataval määral kontrastseks täienduseks võrsunud muusikateadus, mille ülesandeks on käsitleda muusika põhiole-must, aineslikku ja arengut teaduslikust seisukohast. Muusikateadus on veel kujunemisejärgus ja iseseisvaid muusikateaduse õppetooli lei-dub esialgu ainult üksikute kõrgemate õppeasutuste juures.

Muusikateaduste hulka kuulub muuhulgas ka akustika, mis on alles viimastel aastatel hoogsalt arenenud ja on kohustusliku õppe-ainena võetud paremate konservatooriumide õppekavadesse.

Akustika uurimisobjektideks on kuulmisorgani kaudu teadvusse tungivad kõlanähud. Moodne kõlaõpetus ei piirdu ainult asja füü-sikalise küljega, mille ülesandeks on kirjeldada peamiselt keha-liste kujundite võnkuvat liikumist kui kuulmismulje välist põhjust, vaid rakendab enda teenistusse muidki alasid. Akustika on tihedas seos-es muusikateoreetiliste, näiteks harmoonia- ja helisüsteemi-probleemidega. Uurides helide levimistingimusi kinnistes ruumides, ei pääse me mööda arhitektuuri valdkonda kuuluvaist küsimu-sist, kuna moodsate elektrotehniliste vahendite rakendamine akustika teenistusse on põhjustanud koguni spetsiifilise elektroakustika tekkimise.

Akustika meetodid on eeskätt empiirilised. Ühelt poolt kasuta-takse eksperimenti kõlanähtude kunstlikuks tekitamiseks või mõjuta-miseks teadusliku uurimise otstarbel, teiselt poolt on introspektsioon ainukene abinõu kõlamuljete, (näiteks kõlavärvingu, dissonantsi rahul-damatuse) kui hingeliste nähtude jälgimiseks.

Akustiliste probleemidega on tegelenud juba vanad kultuurrah-vad. Mainime siinkohal näiteks hiina õpetlast L i n g - L u n 'i, kes umbes 4600 aastat tagasi määras kehtiva põhiheli kõrguse 100 hirsitera-

lise mahtuvusega bambustoru abil. Samuti võib mainida ka india ja araabia komplitseeritud helistikkudesüsteeme ja vana kreeka õpetlast Pythagorast (580—500 enne meie ajaarvamist), kes leidis seose puhtate intervallide ja monohordi liikuva roobiga jaotatava keele lihtsate pikkussuhete vahel. Samal ajal teame, et Pythagoras omandas oma teadmised Egiptusest, kus oli juba varemalt hästiarenenud muusikateooria.

Võnkumist kõlanähtude põhjusena aimati võrdlemisi ammu. Selle küsimusega tegeles näiteks Galilei (1564—1642). Võnkumisteooria tegelikuks püstitajaks tuleb lugeda prantslast Mersenne'i (1588—1648). Siitpeale uurivad akustilisi nähte kõik tähtsamad füüsikud, psühholoogid ja muusikateoreetikud (viimastest näiteks juba vanameistrid Zarlino, Rameau, Tartini). 19. sajandi teadlased Weber ja Fechner võtavad tarvitusele psühholoogilise eksperimendi ja püstitavad muuhulgas väga tähtsa psühholoogilise seaduse.

Kõlaõpetuse klassikuks peetakse Helmholtz'i omaaegset suurimat füüsikut, füsioloogi ja psühholoogi, kelle raamat „Die Lehre von den Tonempfindungen“ (1863) on veel praegugi aktuaalne. Tema poolt püstitatud teooriad kõlavärvuse ja inimehale füüsikaliste omaduste kohta on tõestatud hilisemate järglaste poolt. Helmholtz'i kõrval tuleks nimetada Stumpf'i ja Wundt'i, kellest viimane asutas esimese psühholoogilise laboratooriumi.

Vahepeal ei omistatud akustikale kui teadusele peaaegu mingit praktilist tähtsust. Ülikooliski käsitleti füüsikalisest akustikast peamiselt võnkumisteooriat ja sedagi koos mehaanikaga. Viimase kahe aastakümne jooksul on aga akustilised küsimused jälle elavalt päevakorraile tõusnud. Kõne ja muusika loomuliku ülekande nõuded ringhäälingus ning helifilmis on lisanud suurt hoogu kõlaõpetusele ja selle elulisele rakendusele. Elektrilise võimendustehnika leiutamine ja täiustamine on andnud uusi vahendeid ja meetodeid akustiliste probleemide lahendamiseks, mis omakorda on toonud palju selgust ja uudsust muusikalisse akustikasse.

Akustika õppeaine ülesanne muusikaõppeasutuses on, eeldades, et õpilane on juba saanud vajalikud füüsikalised ja matemaatilised eelteadmised keskhariduse kaudu, anda ülevaade ja selgitada neid nähte, mis on probleemiks muusikateoorias ja millega puutub kokku muusikainimene tegelikus elus.

RINGVAADE

Tallinna Tehnikaülikoolist

Õppetöö algas avaaktusega ning immatrikulatsiooniga 25. septembril. Juba varakult avaldab tegevust ka üliõpilaskond uutel ühiskondlikel alustel. Nii asutatakse Tehnikaülikooli juurde kommunistlik noorterakk. 5. aug. ja 14. sept. kutsus dir. J. Nuut kokku vanema kursuse üliõpilased, andes kokkulekul ülevaate Nõukogude Liidu ülikoolide korraldusest ja samuti eeloleva õppeaasta töökorraldusest Tallinna Tehnikaülikoolis.

Igal sügisel, uute üliõpilaste immatrikulatsiooniaktusel on kujunenud kombeks Tallinna Tehnikaülikoolis anda välja üliõpilastele võistlustööde teemad. Samuti tehakse siis teatavaks eelmisel aastal väljaantud teemadele kirjutanud üliõpilaste nimed, kelle tööd on vastav komisjon tunnustanud auhindade vääriliseks. Esimesele auhinnale kirjutasid üliõpilased: Karl Kask teemal: „Eesti püriitide keemilised ja füüsikalised omadused“. Paul Plakk teemal: „Pöörivooludest elektrotehnikas“. Ja Voldemar Kirss teemal: „Aminohapete dielektrilised kaod dioksaan-vee segus“.

Kolmanda auhinna vääriliseks tunnustati üliõpilaste Eugen Ojamaa ja Herbert Andra töö, teemal: „Pöörivooludest elektrotehnikas“.

5. oktoobril pannakse alus uuele üliõpilaskondlikule korrastusele. Sel päeval peetakse koosolek, kus seatakse üles Tallinna Tehnikaülikooli üliõpilaste Ametiühingu komitee ning revisjonikomisjoni kandidaadid, kelledest 10. okt. peetud koosolekul valitakse komitee ja revisjonikomisjoni koosseis. Esimene ametiühingu komitee koosolek toimub 21. okt., kus komitee esimeheks valitakse ühel häälel sms A. Nuut. Algab hoogne organiseerimistöö, milles suured ülesanded lasuvad juba varem loodud kommunistlikul noorterakul. Samal ajal halvab Tallinna Tehnikaülikooli pere isetegevust üliõpilaskonna kasutuses oleva maja andmine Tervishoiu Rahvakomissari-

aadi valdusesse, mistõttu üliõpilaskond jääb ilma ruumideta. Vaatamata sellele jätkab üliõpilaskond hoogsalt tegevust, ning 28. okt. pannakse alus üliõpilaskonna seinalehele, millele valitakse 9-liikmeline toimetus sms K. Koordt'i juhtimisel. 31. okt. kutsutakse ellu foto-, muusika-, male- ja spordiring. 31. okt. — 1. nov. korraldatakse loenguid väiksematele üliõpilasgruppidele Oktoobrirevolutsiooni tähtsusest ning selle mõttest, ja 4. nov. ilmub esimene seinalehe number, mis oli pühendatud oktoobripidustustele. Oktoobrirevolutsioonipäeva, 5. nov., tähistatakse päevakohase kontsertaktusega. Rohket elevust toob stipendiumide määramine, mille osaliseks saab rohkel arvul üliõpilasi. 15. okt. asutatakse kunsti- ja kirjandusering. Seinalehe teine number ilmub 20. nov. ja on pühendatud F. Engelsile ja M. Kalininile. Ühtlasi toimub 28. nov. F. Engelsi mälestusaktus. Asutatakse esimene teaduslik tehnikaring (keemia ja füüsika alal).

29. nov. kujuneb Tallinna Tehnikaülikoolile elektrotehnika kateedri juhataja sms O. Reinvaldi ootamatu surma tõttu leinapäevaks. Viimane oli oma heatahtliku suhtlemisega nii kolleegide kui üliõpilaste seas suures lugupidamises. Ametiühingu komitee tegevus suunatakse ka õppetöö edutamiseks. Nii võetakse komitee koosolekul vastu otsus sotsialistliku töövõistluse korraldamiseks esimese kursuse üliõpilaste rühmade vahel. Võistluse aineteks on marksismi-leninismi alused, kõrgem matemaatika, füüsika ja kujutav geomeetria. Paremate tulemuste saavutajaile kavatakse auhindadeks anda ekskursioon Leningradi, õpevahendeid jne.

Seinalehe kolmas number ilmus Konstitutsioonipäevaks, millal toimus ka kontsertaktus ülikoolis. Liidu ja Rahvuste Nõukogude valimiste tõttu asub ametiühing valimisagitatsioonile, kus ametiühingul lasub asja organiseerimine ja kommunistlikel nooril propagandistide ülesanded. 8. dets. korraldatakse teaduskondade vahel Kopli Rahvamaja võimlas esimesed spordivõistlused.

Ametiühingu tegevuse intensiivsust võib üldiselt näidata ka see, et ajavahemikus 21. okt. — 8. dets. on peetud 11 komitee asjaajamiskoosolekut. Tegevuse suuremat edukust on pidurdanud üliõpilaskonna klubiruumide puudus.

ENSV Tallinna Konservatoorium

Ühiskondlikus elus toimunud muudatuste tõttu avas ka Konservatoorium käesoleva õppeaasta eriilmeliselt. Eelkõige võis näha juhtkonna ja samuti õpetajaskonna ridades mitmeid meie silmapaistvamaid muusikateadlasi, kellede tööerakendamise võimalust kõrgema muusikalise õppe-

asutise juures varem ei kasutatud. Osalt andis selleks võimaluse uute õppetoolide loomine, sest varem ei käsitletud konservatooriumi juures mitut muusikahariduse seisukohalt tähtsat õppeainet.

Õppetöö algas uue direktori Riho Pätsi juhtimisel, keda hiljem asendas Ksenia Aisenstadt. Direktori abina rakendati tööle meie noorema põlve silmapaistvam helikunstnik A. Uritamm. Moodustati uus konservatooriumi valitsus, kuhu seniste — A. Vedro, J. Vaksi ja L. Kalmeti kõrval uustulnukatena kuuluvad H. Eller, Br. Lukk, A. Niitof ja õppeasutise poliitilise kasvatajana V. Müürsepp.

Väljavaated meie muusikaelu arengu peatseks tõusuks kajastusid esmajoones erakordses tungis konservatooriumi pääsemiseks. Seni on tulnud harva kasutada võistluseksameid. Nüüd oli võimalik 266 sooviavaldanust 147 vastu võtta ainult seepärast, et avati veel mõned paralleelklassid, kuigi ruumipuudus juba varemgi oli tõsiseks takistuseks õppetöös.

Hooajal kehtima pandud uue õppemaksu- ja stipendiumidekorra tulemusena vabanes kaugelt suurem enamik konservatooriumi õppijakonnast õppemaksust. Kõrgema kursuse üliõpilastele anti veel stipendiume, arvult 60.

Õppetöö edendamise huvides käis Leningradi Konservatooriumiga tutvumas 5-liikmeline ekskursion koosseisus: A. Uritamm, T. Vettik, E. Kapp, N. Goldschmidt ja E. Tubin. Külaskäigul tutvuti põhimõtetega, mille najal on kujunenud nõukogude konservatooriumid ning koguti eelseivate reformide tarvis igakülgseid andmeid. Ühtlasi avanes ekskursiontidel võimalus tutvuda kõigi Leningradi muusikategelastega, jälgida nende tööd konservatooriumis, külastada ooperit, kontserte jne. Külaskäigu lõpptulemusena saavutati kokkulepe, mille järgi Leningradi Konservatoorium hakkab ENSV Tallinna Konservatooriumile juhiks. Vastav leping sisaldab ka ühiste ürituste kavandeid.

Novembri algpäevil alustas Konservatooriumis tegevust kommunistlike noorte algorganisatsioon. Esimese üritusena sisustati klubiruumid. Klubiruumideks saadi osa tube endisest direktori korterist. Sellejärel loodi oma Punane Nurk ühes seinalehega „Side“, mille esimene number ilmus Oktoobrirevolutsiooni pidustusteks. Sel puhul korraldati vastav aktus, millele järgnes koosolijate tutvumine klubiruumidega ja Punase Nurgaga. Oktoobrirevolutsiooni pidulik aktus korraldati 6. nov. „Estonia“ kontsertsaalis. Asutatud ringidest alustas esimesena oma tegevust malering, mille avaturniir on käimas. Fr. Engelsi 120 a. sünnipäeva tähis-

tati kommunistlikkude noorte algorganisatsiooni poolt Engelsi tööde näitusega, mille teostumise võimaldas Konservatooriumi raamatukogu. Näitusel oli välja pandud 27 mitmesugust Engelsi või tema üle kirjutatud teost. Näitus avati vastava aktusega ja kestis 7 päeva.

V. A.

Konrad Mägi Nimelisest Kõrgemast Riiklikust Kunstikoolist

Kui kunstnik kodanlikus ühiskonnas viibis maapagulasena abstraktses vormikultuse riigis, kui ta enne oli rõivastunud müstikaga impregneeritud vormi, siis lülitub ta nüüd rahva hulka, ebanormaalsest boheemlusest lahtisaajana töötava rahva huvide kohaselt kaastöötajana.

Kahtlemata oli ka endise kunstikooli „Pallas“ õpilaskonnast osa boheemlusest läbi imunud ja ühiskonnast võõrduma hakanud. Seetõttu pole kunstikool läbi elanud üksi nimelise, vaid ka sisulise muudatuse. Tundub, nagu oleks koolitöö terviklikult liidetud ühiskondlikku tööprotsessi. Olla töötaja, isik, keda ühiskond vajab — tundus varemalt igale kunstipõllul töötajale ainult unistusena. Ümberhinnangutest rabatute seas leidub veel praegugi neid, kes ei oska asendada tegelikkude olukorda.

Seda muudatust on maskeerinud koolis komnoorte poolt välja antav signaaleht, kus sms Aino Kaimur on sõnastanud selle mõtte järgnevatesse värssidesse:

Boheemi võludes.

Pintslaid määris	Sageli lokaali kulges,
kunstikooli atmosfääris	väikseid arveid teha julges
kunstnik Kriidine.	„suurte“ meeste selja taga.
Vaimukusi lendu lastes	Napsiuimas hääbus
poolehoidu õpilastes	süümepiina kääbus.
võitis.	Iga lõputa probleemi
Ometi ta tuju polnud siidine.	lahenduseks sai ta spleeni.
Sõitis	Tuli aga ümbersünni raju,
kunsti okasrajal	oli atrofeerinud ta aju
sammu tasast meie ajal,	boheemi võludes.
<i>l'art pour l'art</i> 'i kepi najal.	

Samuti näeme ainelises olukorras põhjalikke muudatusi. Õpilased on, vastavalt vajadustele, soodustatud õpingute jätkamiseks ja lõpetamiseks. Õpperahast vabastatute arv moodustab 75 ja stipendiumisaajate arv on 25 protsenti õpilaskonna üldarvust. Ühtlasi on mitmekordistunud kooli eelarve, mis annab võimaluse tagajärjekamaks õpetegevuseks.

Üldiselt on õpilaste töökoorem, võrreldes eelmiste aastatega, suurenenud, sest kooli õppekavad on lülitatud üleliidulisesse süsteemi. Aga keda hinnatakse, sellelt ka nõutakse! Kõik koolitööst vabad minutid leiavad rakendamist üldkasulikeks toiminguteks. Nii lasus dekoreerimine Oktoobripidustusteks suuremalt osalt kunstikooli õpilaskonna õlgadel. Samuti võttis kool terviklikult osa organiseerimis- ja agiteerimistööst valimiste edukaks läbiviimiseks.

Suurt elevust sünnitab õpilastes teoreetiliste eksamite hulk, sest vastavalt Nõukogude üldisele õppekavale on lisandunud õppetöele paljud uued ained. Eksamiteärevust on tunda juba kuu aega. See on vana tõde, et ärevad ajad alati suurvaime sünnitavad. Seepärast levib koolis visalt kuuldu, et üks sms Liimandi ateljee õpilastest olevat leiutanud maalimismasina — kombaini. Kuigi nende pattude tõelikkuse eest ükski ei julge just pead kaalule panna, on aga faktiliselt siiski kindlaks tehtud, et mingisugune kolossaalne peenelt välja töötatud puukonstruksioon on ateljeesse toimetatud. Õrnatundelisematel väriseb muidugi süda hirmust, sest ega ikka masina vastu oma tööga ei saa.

Üldist tegevust need kuulujutud siiski ei häiri ja töö läheb endist rada. Erilist aktiivsust õpilaskonnas on näidanud komnoored, korraldades referaate ja koosviibimisi mitmekesiste ettekannetega. Väga suuri pingutusi tegid nad ka valimiskampaania heaks kordaminekus. Ühtlasi tagavad nad õpilaskonna kõigi ürituste eduka teostumise. Õpetajaskonna hea suhtumine on võtnud veelgi sõbralikuma ja seltsimehelikuma ilme ja kergendab kõikide takistuste ületamist.

Komnoortel on kavas eksamitesessiooni möödudes alustada tihedat kunstipropagandat töötavate hulkade seas, mobiliseerides selleks kogu õpilaskonna. Sügavama kunstist arusaamise kasvatamiseks rahvasse kavatsetakse teostada kunstinaütuste gruppides külastamist ja rahvale selgituste andmist. Siin on eelduseks tugeva kontakti loomine käitistega ja üldiselt tiheda sidemete sõlmimine töötava rahvaga.

K. Mägi NKRK õpilaskond loodab aga eriliselt süvendada kontakti kõigi riigi kõrgemate õppeasutiste õpilaskondadega. Kollektiivne huvi kõrgekultuurilisema ühiskonna arendamiseks peab ühendama kõik jõud koos üksteise täieliku mõistmisega.

Kontakt on ühise ajakirja kaudu juba saavutatud. Kõik ettepanekud, mis seda kontakti veelgi tihendada aitavad, leiaksid KM õpilaskonnalt juba ette heakskiitmist.

H. K.

Tartu R. Ülikooli üliõpilaste elust

Sotsialistlik juunimurrang tõi põhjalikke muudatusi Tartu Ülikooli ellu. Nii hakati meie eaka ülikooli ajaloos esmakordselt teostama hariduse andmist töötava rahva lastele.

Sügissemestril võeti Tartu R. Ülikooli vastu 498 uut üliõpilast, päritoluga peamiselt tööliste, töötavate talupoegade ja töötava intelligentsi hulgast. Sellega ei seisa ülikool enam „kaukaeliidi“ ega kapitalistide ringkonna teenistuses. Kõrgema hariduse omandamine on tehtud tegelikult kättesaadavaks majanduslikult kehvematele üliõpilastele õppemaksust vabastamise ja stipendiumide andmisega. Semestri lõpul oli ülikoolis 2130 üliõpilast. Õppemaksust vabastati 1740 üliõpilast ehk 84 prots. ja anti stipendiumi 475 üliõpilasele. Üliõpilaskond organiseeriti uuel, põhiliselt erineval alusel. Endiste tagurlikkude intiimorganisatsioonide asemel loodi Tartu R. Ülikooli Üliõpilaste Ametiühing, mis otseselt allub Kunsti- ja Haridustöölise Ametiühingu Keskkomiteele. Seni on Üliõpilaste Ametiühingusse vastu võetud üle 1300 üliõpilase. Olgugi et Üliõpilaste Ametiühingu ülesanne on olla üliõpilaste isetegevuse arendamise aluseks, pole isetegevuslikku külge veel küllaldaselt arendatud. Ruumipuudus andis tükil ajal valusasti tunda. Nüüd saadi Tartu Tööstuse Panga majast osa ruume, kus hakkab töötama tunduvalt suurendatud üliõpilaste raamatukogu.

Praegu tegutseb Üliõpilaste Ametiühingul 4 erihuvilist ringi: muusikaring, malering, kirjanduse- ja kunstiring ja marksismi-leninismi-ring. Vanim neist on muusikaring, mis koosneb kolmest sektsioonist: meeskoor, naiskoor ja orkester. Ring on korraldanud oma liikmetele süstemaatiliselt laulu- ja orkestriharjutusi. Samuti on muusikaringil oma seinaleht „Helitare“. Malering on korraldanud maleturniire. Kirjanduse- ja kunstiringi tegevuskavas seisab referaat- ja vaidluskoosolekute, aktuste ja muude ürituste korraldamine. Nimetatud ringi ülesanne on peale kõige teha kaastööd käesolevale ajakirjale ja seinalehtedele. Seinalehtedest on loodud Ametiühingu komitee poolt „Nõukogude Üliõpilane“, mis esialgselt on paigutatud lugemissaali.

Marksismi-leninismi-ring korraldab järjekindlalt referaatkoosolekuid, kusjuures referentideks on ringi liikmed ja võimaluse järgi marksismi-leninismi õppejõud.

Järjekordselt on päevakorras spordiringi asutamine. Spordiringi põhikirja väljatöötamiseks on loodud viieliikmeline komisjon, kuhu nõuandjana kuulub Kehakasvatuse Instituudist sms H. Niiler.

Üliõpilaste Ametiühinguga on loodud Tartu R. Ülikoolis üliõpilaste isetegevuse jaoks alus, mis tagab töötavale rahvale ustava haritlaskonna kasvamise.

R.

ENSV Tartu Ülikooli Teenistujate Ametiühingu tegevusest

Kogu sügissemester kujunes komiteele, alates 19. okt. kuni 20. dets. ametiühingulisele tegevusele aluse andmiseks.

Komitee koosseisu kuuluvad sms sms Visnapuu, Riikoja, Humal, Lii-vamägi, Tomingas, Tiganik, J. Kruus, Kipper ja Talvik.

Komitee pidas eelpooltoodud ajavahemikul üle 10 koosoleku. Lahendati peamiselt esialgse organiseerimistöö, ruumide soetamise, palganormide väljatöötamise ja ametiühingu juriidilisse seisundisse puutuvaid küsimusi.

Kohe alguses asus komitee ametiühingule vastavate ruumide nõutamisele ja nende sisustamisele. Novembrikuu lõpul õnnestus saada Lai tn. 36 asuvad end. Eesti Teaduste Akadeemia ruumid. Selle järel hakati neid ruume korraldama ja sisustama. Viimasega jõuti valmis 20. dets., millal avati ruumid ametlikult. Nendest on ette nähtud üks Punaseks Toaks ja teine suuremate koosolekute ning koosviibimiste jaoks. Tuleb märkida, et komitee on võtnud ruumide sisustamist ning kaunistamist tõsiselt. Punase Toa tarvis on lastud valmistada kolm seinamaali, mis kujutavad töötavat rahvast ja töötavat intelligentsi ülikooli fassaadiga tagapõhjal. Ruumide kitsaks jäämise tõttu teenistujate suurele perele on ametiühingu komitee alustanud eeltööd naabruses olevatest ruumidest mõne toa juurde-saamiseks.

Oktoobri lõpul töötas komitee välja üksikasjaliku ettepaneku palganormide kohta ning esitas selle Tartu Riiklikule Ülikoolile arvesse võtmiseks palgatabelite eelarve koostamiseks. Seoses NSVL väeringule ülemine-kuga ning palgatabelite ühtlustamisega on tulnud komiteel selgitada, kaasa aidata ning korrigeerida teenistujate palganormidesse puutuvaid küsimusi.

Kuni oktoobrikuu lõpuni kuulus Ülikooli Teenistujate Ametiühing Hariduse- ja Kunstiteaduste Ametiühingu Tartu linnakomitee kaudu sama ametiühingu keskkomitee alla. Tartu linnakomitee korraldusel toimuski ülikooli teenistujate komitee valimine ja kinnitamine, liikmete vastuvõtmine, liikmeraamatute väljaandmine, ja liikmemaksude kasseerimine. Oktoobri lõpul nõudis Ametiühingute Keskliit ülikooli teenistujate ja üliõpilaste ametiühingu liitumist üheks komiteeks. Ülikooli teenistujate

komitee ja üliõpilaskonna ametiühingulisel komiteel oli selge, et nende ametiühingute erineva iseloomu ning mõlema liikmeskonna rohkearvulise juures takistaks liitumine ametiühinguliste ülesannete täitmist, siis otsustati ühiselt olukorda selgitada otsustavate organite juures. Lõplik selgus saadi 12. detsembril, mil teatati, et Ametiühingute Kesknõukogu, läbi rääkides EK(b)P Keskkomiteega nõustub seisukohaga, et ülikooli teenistujate ja üliõpilaste ametiühingud jäävad ühendamata ning teotsema eraldi.

20. detsembril peetud üldkoosolek võttis vastu otsuse, et makstakse 1% detsembri- ja veebruarikuu palgast Viktor Kingissepa mälestusmärgi fondi. Komitee oli oma liikmete suhtes teinud sellesisulise otsuse (2% detsembrikuu palgast) juba varem.

Komitee korraldusel on teostatud riiklikudel tähtpäevadel aktusi ja osa võetud paljudest üritustest. Nii peeti komitee korraldusel ülikooli aulas 6. nov. s. a. Oktoobrirevolutsiooni 23. aastapäeva aktus, Stalinliku Konstitutsiooni 4. aastapäeva aktus 5. dets. ja valimiselne selgituskoosolek 10. novembril.

20. dets. oli ametiühingu üldkoosolek. Sel koosolekul valiti rida toimkondi (kultuurtoimkond, seinalehetoimkond, sporditoimkond jne.), kes vastavalt oma ülesannetele algasid komitee juhtimisel tegevust, mis peab töötma kõigi liikmete nii poliitilist kui kultuurset taset ning süvendama seltsimehelikkust suhtlemist.

E. T.

Väljaandja ENSV Hariduse Rahvakomissariaat. RK — „Teaduslik Kirjandus“, Tartu. Vastutav toimetaja *F. Issak*.
Tehniline toimetaja *T. Oinas*. Korrektor *P. Rattus*. Ladumisele antud 17. XII 40. Trükki antud 8. I 41. Tellimise nr. 1838. MB — 1072. Trükipoognaid 4. Autoripoognaid 3,90. Paberi formaat 67×95. Tiraaž 3060 eks. „Tartu Kommunisti“ trükikoda. Hind: aasta 13.— Rbl., poolaasta 7.— Rbl., üksiknumber 1.80 Rbl.

„Советская Высшая Школа“.
Гиз. „Научная Литература“, Тарту.
На эстонском языке.

Rbl. 1.80.